

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Proměna vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou
aliancí**

Tereza Philippová

Plzeň 2020

Západočeské univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy a východoevropská studia

Bakalářská práce

**Proměna vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou
aliancí**

Tereza Philippová

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených
pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Ponížilové, PhD. za čas, který mi věnovala během konzultací tématu práce, a především za její užitečné rady a připomínky.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vztahy Sovětského svazu a Severoatlantické aliance	10
2 Okolnosti vzniku samostatného Ruska	13
2.1 Období „lábánek“ a první kolize vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí	13
2.1.1 Zhoršení vztahů mezi Ruskem a NATO během Války v Bosně a Hercegovině ..	15
2.2 Další zhoršování vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí	17
2.2.1 Vyostření vztahů Ruské federace a Severoatlantické aliance během Války v Kosovu ..	18
3 Vývoj vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí na začátku 21. století...	20
3.1 Události 11. září 2001 a společný boj proti terorismu	21
3.1.1 Rada Rusko–NATO	21
4 Konflikt Ruské federace a Severoatlantické aliance během války v Gruzii	24
4.1 Gruzínsko–abcházský konflikt	24
4.2 Nepokoje v Jižní Osetii 1992–2006	26
4.3 Válka v Jižní Osetii 2008	26
5 Zhoršení vztahů během ruské anexe Krymu	31
6 Pomoc Severoatlantické aliance v Pobaltí	37
7 Vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance během probíhající občanské války v Sýrii.....	40
7.1 Okolnosti vzniku a průběh občanské války v Sýrii do roku 2019	40
7.2 Vývoj vztahů Ruské federace a Severoatlantické aliance v roce 2019 během války v Sýrii ..	42
8 Spor Ruské federace se Spojenými státy americkými a následné zhoršení vztahů s NATO ..	44
9 Závěr.....	46
Seznam literatury	49
Resumé	64

Úvod

Jedním z nejčastěji zmiňovaných témat zahraniční politiky je v dnešní době bezesporu mezinárodní bezpečnostní politika, která zpravidla ovlivňuje veškeré dění v mezinárodním systému. V současné době mezi nejvýraznější aktéry, kteří přímo ovlivňují mezinárodní politiku, zejména v evropském regionu a na Blízkém východě, patří Ruská federace (RF) a Severoatlantická aliance (The North Atlantic Treaty Organization – NATO). Vztah mezi těmito dvěma stranami se v průběhu let často mění. Zajímavý je bezesporu úzký prostor, ve kterém tito dva aktéři budují dílčí spolupráci, nicméně mnohem zásadnější pro mezinárodní politiku jsou jednotlivé spory mezi Ruskem a NATO, které v minulých letech ovlivnily nebo stále ovlivňují nejen jejich vztah, ale také bezpečnost v regionech, v nichž se tyto dvě strany setkávají.

Ruská federace v mezinárodní bezpečnostní politice zaujímá post velmi silného aktéra, což částečně způsobuje vyostření vztahů se Severoatlantickou aliancí, která již dlouhodobě vnímá Rusko jako politicko-bezpečnostní hrozbu vzhledem k tendenci znovu upevnění moci v postsovětském prostoru (anexe Krymu, vojenská cvičení v blízkosti Pobaltských států), v otázce vlastnictví jaderných zbraní (i přesto, že je Ruská federace signatářem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní), popřípadě v otázce podpory nedemokratických režimů na Blízkém východě (např. podpora vlády Bašára Asada v Sýrii). Tato skutečnost je spojována s nepřehlédnutelnou snahou Ruska udržet se na pozici dominantní mocnosti především v regionu bývalého Sovětského svazu a jeho bezprostřední blízkosti, což NATO vnímá jako hrozbu. Ale přes veškerou kritiku ze strany NATO, ruský pohled na tuto problematiku je naprosto odlišný. Ruská federace vnímá NATO především jako nástroj americké vlády, jejímž cílem je upevnění svých bezpečnostních cílů v oblasti ruských hranic a v regionech, ve kterých se Rusko snaží prosazovat svůj vliv a omezit tak vliv RF, čímž jsou historicky soustavně a opakovaně vytvářena ohniska konfliktů mezi oběma aktéry. Vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance netvoří pouze dílčí spory, kterým se ve své

práci budu věnovat. Významná je také snaha obou aktérů vybudovat vzájemnou spolupráci.

Cílem mé práce je vysvětlit vývoj a proměny ve vztazích mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí od roku 1991 od roku 2019. Rok 1991 je jako počátek zkoumaného období zásadní právě z důvodu, že v jeho průběhu po rozpadu Sovětského svazu vznikla Ruská federace, jako nový aktér mezinárodního systému. Rok 2019 byl zvolen pro poukázání na skutečnost, že spory mezi těmito dvěma stranami přetrvávají až do současnosti, a zatím se je nedaří efektivně řešit. Rok 2019 současně poslouží jako nositel co nejaktuálnějších informací o této problematice. K naplnění cílů mé bakalářské práce použiji analýzu vzájemných vztahů, pomocí které zjistím, zda v rámci ní převažují příklady spolupráce, nebo naopak rivalita a pokusím se vývoj jejich vzájemných vztahů vysvětlit.

Knižních a odborných zdrojů, které se týkají problematiky vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí je nepřehledné množství jak od ruských, tak od západních autorů. Mezi nejvýznamnější ruské autory patří Andrej Kortunov (2019), který ve svých dílech otevřeně kritizuje jednání NATO. Dalším z ruských autorů je například Fjodor Lukyanov (2019), který se věnuje současné zahraniční politice Ruské federace. Významnými západními autory jsou například Richard Sakwa (2017) a Stanley Sloan (2018), kteří se věnují vývoji vztahů mezi RF a NATO. Za zmínku stojí také čeští autoři, zejména pak Magdalena Leichtová (2010). Největší komplikací je však přináší názorová rozdílnost autorů ze států Východu a Západu, která často znesnadňuje objektivitu náhledu na zkoumanou situaci.

Ve své práci chronologicky popíši vývoj vztahů mezi aktéry a zkoumané období rozdělím do kapitol, v nichž se zaměřím konkrétně na konec 20. století, začátek 21. století a okolnosti 11. září 2001, nepokoje v oblasti Kavkazu (Jižní Osetie), anexe Krymu v roce 2014, dílčí spory v Pobaltí mezi lety 2015 a 2017 a v závěru bude popsán stále probíhající konflikt Sýrie. V každé z kapitol se následně zaměřím

jak na budování spolupráce, tak na dílčí spory, ve kterých proti sobě tyto strany stály.

Ve své práci se také budu věnovat počátku formování vzájemných vztahů mezi NATO a RF, které se datuje do roku 1991, kdy se Rusko dostává do povědomí mezinárodního systému jako samostatný aktér a přímý nástupce Sovětského svazu. Zmíním jednotlivé oblasti, ve kterých Rusko a Severoatlantická aliance spolupracují. Zaměřím se především na jejich snahu o vytvoření vzájemné spolupráce, která přímo navazuje na jejich společné cíle ukotvené ve stanovách Rady NATO–Rusko, která vznikla v reakci na teroristický útok na obchodní centrum v New Yorku (2001), za kterým stála teroristická organizace al-Káida. Rada NATO–Rusko je jeden z nejvýznamnějších orgánů spolupráce mezi těmito aktéry. Konkrétním cílem je například boj proti terorismu, vojenská a průmyslová spolupráce, raketová obrana či vědecká spolupráce v oblasti míru a bezpečnosti. V dílčích kapitolách se zaměřím na reálné fungování této spolupráce. Tématem nebude pouze budování spolupráce mezi aktéry, ale také snaha Ruska stát se členem NATO.

Dílčích sporů mezi aktéry je nespočet. Za zmínku stojí bezesporu události konce 20. století, ve kterých oba aktéři aktivně figurovali. Konkrétně se zaměřím na válku v Bosně a Hercegovině, které probíhala v letech 1993–1995 a válku v Kosovu, která probíhala v letech 1998–1999. Dále se budu věnovat konfliktům, které se probíhaly, nebo probíhají ve 21. století. Zmíním konkrétně válku v Jižní Osetii, která probíhala v roce 2008. Jedním z největších témat pro mojí bakalářskou práci je stále trvající konflikt na Ukrajině, konkrétně tedy ruská anexe Krymu, ke které došlo v roce 2014 a s ní přímo související válka na východě Ukrajiny v oblasti Donbas. Na anexi Krymu přímo navazují také sankce, které byly na Ruskou federaci uvaleny ze strany členských zemí NATO a Evropské unie. Další velkou událostí, která ovlivňuje vzájemné vztahy mezi oběma aktéry je situace, která vznikla v roce 2015 v Pobaltí a týká se především snahy NATO zajistit

bezpečnost pro obyvatele pobaltských států, v nichž je početná menšina ruských občanů. Tyto státy nemají dostatečné vojenské kapacity k případné obraně a NATO jim svou přítomností (vojenská cvičení v Severním moři, či přítomnost vojsk od roku 2017) poskytuje podporu proti rostoucímu vlivu Ruska. Nejaktuálnějším bodem sporu mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí je vyostřený válečný konflikt v Sýrii, kterého se aktivně účastní oba aktéři.

1 Vztahy Sovětského svazu a Severoatlantické aliance

Současné vztahy mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí mají své opodstatnění již v minulosti. Považuji tedy za důležité, okrajově poohlédnout se na okolnosti vzniku NATO a s tím související reakce Sovětského svazu, jakožto předchůdce současného Ruska.

Severoatlantická aliance vznikla v reakci na 2. světovou válku s cílem vytvořit alianci, která by garantovala bezpečnostní závazky a spojení mezi Evropou a Severní Amerikou. Dalším z důvodů, který evropské mocnosti přivedl nejprve k podepsání Bruselské smlouvy¹ v roce 1948 a následnému založení Severoatlantické aliance, byla politika Sovětského svazu. Nespokojenost západních zemí se začala projevovat již krátce po skončení druhé světové války. Znepokojující byl především sovětský přístup k oslabování vojsk a jejich demobilizaci. I přes plošnou demobilizaci ze strany západoevropských států se SSSR rozhodl zachovat své vojenské síly v plném rozsahu. Nejzásadnější byla ale expanzní politika Sovětského svazu a šíření komunistického režimu do států střední Evropy (např. únorový puč v Československu v roce 1948 nebo protiprávní blokáda Berlína téhož roku) a další rozšiřování sféry vlivu (Ministerstvo obrany České republiky: nedatováno).

K oficiálnímu vzniku Severoatlantické aliance došlo 4. dubna 1949, kdy byla 12 zeměmi ratifikována Washingtonská smlouva, které následně tvořily její členskou základnu. Jednalo se konkrétně o Belgii, Dánsko, Francii, Island, Itálii, Kanadu, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Spojené státy americké a Velkou Británii (The North Atlantic Treaty, 1949).

Vzhledem k vyostřeným vztahům mezi Sovětským svazem a Spojenými státy bylo jasné, že bude následovat reakce na vznik NATO. K první reakci došlo hned na začátku roku 1950, kdy byla podepsána *Smlouva o družbě* mezi Sovětským

¹ Bruselská smlouva byla podepsána roku 1948 mezi evropskými státy (Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemí a Spojené království). Jejím předmětem byla sociální, kulturní, hospodářská, a především vojenská spolupráce a kolektivní obrana. (Veber, 2004: 196)

svazem a Mao Ce–tungovou Čínou, která zaručovala spojení a vzájemnou pomoc v případě vnější agrese (Gaddis, 2006: 45). Zásadní byla také politika USA, která byla přímo namířena proti SSSR a dalším komunistickým zemím. Zákony přijaté v padesátých letech znemožňovaly obchodníkům jakékoliv vztahy se socialistickými zeměmi, což přímo ovlivňovalo ekonomickou situaci v zemích východního bloku. Přijetí těchto zákonů přímo souviselo s americkou snahou o zadržení komunismu (Georgijev; Georgijeva; Orlov; Sivochina, 2009: 434). Právě ve snaze zamezit šíření komunismu vzniklo několik vojensko-politických organizací na regionální úrovni, majících po vzoru NATO myšlenku kolektivní obrany. Mezi nejvýznamnější z nich patří například Bagdádský pakt, později CENTO (Central Treaty Organization) nebo Organizace jihoasijské smlouvy (Southeast Asia Treaty Organization – SEATO), (Waisová, 2008: 69).

Očekávanou reakcí Sovětského svazu bylo založení vlastního systému kolektivní obrany. Konkrétně se jednalo o podepsání Varšavské smlouvy, která sdružovala země východního bloku a zavazovala je k poskytnutí vzájemné pomoci v případě vnější agrese (Veselý, 2004: 219-220).

Ani období studené války však nebylo jen ve znamení negativních vztahů mezi Sovětským svazem s NATO. Roku 1954 se objevila první ruská snaha stát se členem aliance. Sovětský svaz 13. 3. 1954 svou žádost o členství adresoval zástupcům USA, Francie a Velké Británie. Vzhledem k postojům NATO k politice SSSR byla tato žádost odmítnuta (Natoaktual: nedatováno, a).

Vztahy mezi Sovětským svazem a Severoatlantickou aliancí během 20. století ovlivňovalo především rozdílné politické smýšlení a jejich nedůvěra jeden v druhého. Studená válka, která probíhala v letech 1947–1991 přímo ovlivnila jejich vzájemné vztahy, což se dále promítá do dnešních poměrů mezi těmito aktéry. Největší neshody plynou především z vzájemné politické nedůvěry. Zásadní zlom v bouřlivých vztazích mezi NATO a SSSR nastal až s událostmi roku 1990. Ve dnech 19. – 21. listopadu byla podepsána *Pařížská charta pro novou*

*Evropu*² (Charter Of Paris For a New Europe 1990). Právě díky této skutečnosti se uklidnily bouřlivé vztahy mezi těmito aktéry a SSSR přestal vnímat západ jako svého nepřítele. Současně tento akt vnímán jako ukončení studené války.

² Pařížská charta pro novou Evropu byla podepsána za účelem ukončení dlouhodobého konfliktu mezi východním a západním blokem. Poskytla prostor pro konečný pád komunistického režimu v SSSR a následný nástup demokracie. Podepsáním se obě strany zavázaly k dodržování lidských práv, práva na národnostní určení a k udržování mezinárodní bezpečnosti.

2 Okolnosti vzniku samostatného Ruska

Ruská federace jako samostatný stát vznikla 25. prosince 1991, po rozpadu Sovětského svazu (The Constitution of the Russian Federation, 1993). Příčinou rozpadu SSSR byla vnitřní politická a společenská nestabilita státu, kterou pouze podpořily reformy generálního tajemníka Komunistické strany Sovětského svazu, Michaila Gorbačova (glasnost³, perestrojka⁴). Sovětský svaz definitivně zanikl po podepsání Bělověžské dohody⁵ 8. prosince 1991, která byla podepsána zástupci Ruska, Ukrajiny a Běloruska (Leichtová 2009: 24–27). Do čela nově vzniklé Ruské federace se postavil Boris Nikolajevič Jelcin.

2.1 Období „lábánek“ a první kolize vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí

Po podepsání již zmíněné Pařížské charty pro novou Evropu byly vztahy mezi Ruskou federací a NATO velmi klidné a panovalo příměří. Nově vzniklé samostatné Rusko mělo možnost poučit se z historie a znovu vybudovat své postavení v mezinárodním systému. Jedním z Jelcinových cílů po nástupu na post prezidenta Ruské federace bylo vytvoření pevného partnerství s NATO a současně vybudování přátelských vztahů se Spojenými státy.

Období od roku 1991 do roku 1993 je označováno jako „lábánky“ ve vztazích Ruska a Západu. I přesto, že Boris Jelcin a tehdejší ministr zahraničí Andrej Kozyrev byli

³ Politika „glasnosti“ (otevřenosti) měla v prvopočátku sloužit jako komunikační orgán mezi centrem moci a podniky s cílem získávat pravdivé statistické údaje, a následně pomoci stabilizovat ekonomiku. Otevřenost projevu se ale postupně rozšířila ze závodů na vysoké školy a částečně také do médií, což přímo ovlivnilo postupný rozklad politického systému (Leichtová 2009: 21).

⁴ „Perestrojka“ (přestavba) si kladla za cíl přeměnu stávajícího režimu v demokracii a následné zavedení tržního hospodářství. Gorbačovovi reformy však postupem času oslabovaly roli Komunistickou stranu Sovětského svazu (KSSS). Bohužel ani rychle zavedené změny nebyly natolik efektivní, aby zastavily ekonomický propad SSSR, naopak jej vedly cestou ještě větší destabilizace. I přesto, že cílem perestrojky bylo zefektivnění fungování socialismu a podpora ekonomiky, účinek byl opačný. Spojení ekonomických reforem s Gorbačovovými změnami v politice⁴ měly za následek podkopání socialistického režimu v Sovětském svazu (Leichtová 2009: 21).

⁵ Bělověžská dohoda byla podepsána 8. 12. 1991 a dala vzniku Společenství nezávislých států (státy bývalého SSSR). Zároveň také oficiálně ukončila existenci Sovětského svazu (Veselý, 2002: 17)

za svou snahu často kritizování ze stran ruských politických elit, budování spolupráce se Spojenými státy a státy západní Evropy patřilo mezi jejich priority (Smith 2006: 51–52). Bezprostředně po vzniku samostatné Ruské federace v prosinci 1991 Jelcin osobně odeslal dopis adresovaný představitelům členských států NATO, v němž nadnesl otázku případného členství Ruské federace. Z kontextu načasování dopisu lze předpokládat, že Borisovi Jelcinovi nešlo cíleně o členství v NATO. Jednání prezidenta Ruské federace pravděpodobně souviselo s jeho prozápadními postoji a také se snahou přivést do Ruska peníze ze západu, což by pomohlo stabilizovat ekonomiku. Právě v roce 1991 proběhlo první setkání Euroatlantické rady partnerství⁶, kterého se zúčastnily státy Varšavské smlouvy a Pobaltské státy, jejichž nezávislost NATO uznalo. Všeobecně se předpokládalo, že Jelcinovým cílem je pouze účast na setkání za účelem kontroly jednání o členství států bývalého východního bloku v NATO. Samotné členství Ruské federace nebylo jeho cílem. (Smith 2006: 52–53). I přesto, že vztahy obou aktérů v období „líbánek“ byly nekonfliktního charakteru, první tenze se začaly objevovat již v polovině roku 1993. Právě v tomto roce se poprvé objevily tendence NATO rozšířit svou členskou základnu o státy střední Evropy, s čímž Rusko zprvu nesouhlasilo, především kvůli potenciální hrozbě, kterou by pro ně znamenala přítomnost Severoatlantické aliance v jejich bezprostřední blízkosti (Smith 2006: 53). Nesouhlas plynul především z důvodu možné ztráty kontroly nad zeměmi bývalého Sovětského svazu. Jedním ze států, které NATO vnímalo jako svého potencionálního člena bylo Polsko. V létě roku 1993 ale prezident Jelcin při návštěvě Polska souhlasil s rozhodnutím prezidenta Lecha Wallesy vstoupit do NATO, s podmínkou respektování ruských zájmů (Smith 2006: 53).

⁶ Euroatlantická rada partnerství – jedná se o partnerství 50 zemí, které slouží pro jako prostor pro dialog a zároveň pro konzultace o politických a bezpečnostních otázkách mezi spojenci a partnerskými zeměmi. Poskytuje rámec pro spolupráci NATO s partnerskými zeměmi v euroatlantickém prostoru a pro bilaterální vztahy mezi NATO a jednotlivými partnerskými zeměmi v rámci programu Partnerství pro mír (NATO 2020).

2.1.1 Zhoršení vztahů mezi Ruskem a NATO během Války v Bosně a Hercegovině

Sporným momentem, který zhoršila vztahy mezi Ruskem a NATO byla probíhající válka o nezávislost s Bosně a Hercegovině. Právě tato skutečnost znovu obnovila napětí mezi těmito dvěma aktéry.

Válka o nezávislost v Bosně probíhala již od roku 1992. Válečný konflikt přímo souvisel s rozpadem Jugoslávie a současně se snahou o vybudování národní identity a nezávislosti balkánských států. Problémy ve vztazích mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí se odvíjely od rozdílného nahlížení na probíhající bosensko-srbskou válku za nezávislost. NATO se v oblasti pohybovalo již od 12. dubna 1993. Od této doby v rámci operace *Deny Flight* aliance zaručovala bezletovou zónu a pracovala na dosažení mírové dohody mezi válčícími stranami (Natoaktual nedatováno, b).

Zlom v celé situaci nastal na konci února 1994, kdy se uskutečnil v historii první vojenský zásah ze strany armády NATO. Aliance tak učinila bez ohledu na povolení Rady bezpečnosti OSN. Důvodem bylo stálé členství Ruské federace v Radě bezpečnosti OSN, která by rozhodnutí o vojenském zásahu s největší pravděpodobností vetovala. K vojenskému zásahu došlo 28. února 1994, kdy americké letouny F-16 sestřelily letouny Srbské republiky, které v danou chvíli útočily na pozemní cíle. Celá operace Severoatlantické aliance dostala název *Operace rozhodná síla* (Operation Deliberate Force) a probíhala na území Bosny a Hercegoviny a Srbska. Jednalo se o bombardování srbských vojsk za účelem ochrany bezpečných zón. Tato operace probíhala až do podzimu 1995 (NATO 2002). Rusko celou situaci kolem bombardování srbských vojsk od počátku kritizovalo. Ruská federace bojovala za zrušení leteckých náletů na srbská vojska a několikrát žádala Radu bezpečnosti, aby byly s okamžitou platností zastaveny. Tento postoj podpořila 8. září 1995 také Čína (Ganser 2017: 167).

Vzhledem k vážnosti konfliktu bylo jasné, že k jeho dořešení bude nutná spolupráce Ruské federace a NATO. V reakci na tuto situaci se Severoatlantická aliance rozhodla založit program na spolupráci s armádami států, které nejsou jejími členy – *Partnerství pro mír* (Partnership for Peace – PfP)⁷. I přesto, že program získal podporu států bývalého SSSR, Rusko jej v prvopočátku nevnímalo příliš kladně. Po celou dobu války na Balkáně nedošlo z ruské strany k ratifikaci PfP. Důvodem bylo, že v reakci na situaci na Balkáně nebylo umožněno Rusku umožněno konzultovat letecké zásahy proti Bosenským Srbům, i přesto že se angažovalo jako zprostředkovatel dohody. Ruská federace se v tomto ohledu považovala za světovou velmoc, nesetkala se však se stejným názorem ze strany NATO (Shearman, 1995: 88). Díky členství Ruské federace v PfP mohly státy dále pracovat na vytvoření míru, který by ukončil válečný konflikt v Bosně a Hercegovině. Za společného vyjednávání členských států PfP a NATO, v čele se Spojenými státy a Ruskou federací, došlo v listopadu roku 1995 k přijetí Daytonské smlouvy, která ukončila zmiňovaný konflikt. Podepsána byla 14. 12. 1995 v Paříži, za přítomnosti amerického prezidenta Billa Clintona, francouzského prezidenta Jacqua Chirac, německého spolkového kancléře Helmuta Kohla a ruského premiéra Viktora Černomyrdina (Ganser 2017: 167). V návaznosti na podepsání Daytonské dohody začaly na území Bosny a Hercegoviny v rámci operace *Společné úsilí* (Joint Endeavour) působit mírové mise IFOR⁸ a SFOR⁹, které v tomto regionu působily až do roku 2004 (NATO 2019 b).

⁷ Partnerství pro mír byl program praktické dvoustranné spolupráce mezi jednotlivými euroatlantickými partnerskými zeměmi a NATO. Umožňuje partnerům budovat individuální vztahy s NATO a vybírat si pro spolupráci své vlastní priority (NATO, 2017).

⁸ IFOR (*Implementation Force*) byla mírová mise pod vedením NATO, která probíhala od prosince 1995 do prosince 1996. Jejím cílem bylo stabilizovat situaci v regionu.

⁹ SFOR (*Stabilisation Force*) byla mírová mise pod vedením NATO mezi lety 1996 a 2004 na území Bosny a Hercegoviny. Jejím cílem bylo stabilizovat bezpečnost v oblasti a přispět k ustálení poměrů a rozvoji regionu

2.2 Další zhoršování vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí

K dalšímu zhoršení vztahů mezi Ruskem a Západem došlo v roce 1996, kdy v Rusku probíhaly nové prezidentské volby. Na post prezidenta znovu usedl Boris Jelcin, zásadním bodem byla však změna ministra zahraničí. Na postu místo Andreje Kozyreva usedl Jevgenij Primakov. Právě postava nového ministra zahraničí se stala klíčovou pro další pokračování zahraniční politiky Ruské federace. Podle něj nebylo pro Ruskou federaci důležité se orientovat pouze na západ, ale také na ostatní státy, jako například Čína nebo Indie. Za jeho působení došlo k vytvoření *Společného hospodářského uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky* (BRICS). Jeho postoj k NATO byl velmi zpátečnický a často fungování aliance kritizoval (Steele 2015).

Nejvíce diskutovaným tématem druhé poloviny 90. let bylo rozšiřování členské základny NATO. Pro obě strany bylo v tomto ohledu důležité vytvoření určité instituce pro komunikaci mezi Ruskem a Severoatlantickou aliancí, jelikož s fungováním PfP nebylo Rusko spokojené. První vlna rozšíření NATO se měla uskutečnit v roce 1999 a konkrétně se záměr aliance týkal Maďarska, České republiky a Polska. Ruská federace s rozšiřováním nesouhlasila. V jednom z rozhovorů ministr zahraničí Primakov označil rozšiřování NATO za největší chybu od konce studené války (Eichler; Tichý 20013: 276). K vytvoření nové platformy pro společnou komunikaci, která nahradila Partnerství pro mír, došlo v roce 1997, kdy byl podepsán *Zakládající akt (Founding Act – FA)*.¹⁰ Uzavření spolupráce s NATO se v počátku zdálo jako vrchol Ruské politiky, což ve svém projevu pronesl také prezident Jelcin, který uvedl, že Zakládající akt „určí novou kvalitu vztahů mezi Ruskem a NATO [...] ochrání svět před konfrontací... a stane se základem pro nové, rovné a stabilní partnerství, které bude brát v úvahu bezpečnostní zájmy každého signatáře tohoto dokumentu...” (NATO – Russia

¹⁰ Zakládající akt (Founding act) byl vytvořen pro vedení dialogu mezi Ruskou federací a NATO. Nejdůležitějšími tématy pro obě strany bylo udržení bezpečnosti v mezinárodním prostředí a budování spolupráce. Komunikace mezi státy NATO a Ruskou federací měla probíhat prostřednictvím Stálé smíšené rady, která měla za úkol poskytnout mechanismus pro konzultace (NATO 2009).

Founding Act Ceremony 1997). Problematika fungování Zakládajícího aktu se ukázala na konci války v Kosovu.

2.2.1 Vyostření vztahů Ruské federace a Severoatlantické aliance během Války v Kosovu

Vztahy mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí sice na venek vypadaly klidně a organizovaně, další problém však přišel v únoru 1998. Zdánlivě přátelské vztahy přerušil další konflikt na Balkánském poloostrově. Válka v Kosovu probíhala mezi lety 1998 a 1999.

Vojenský konflikt na Balkáně probíhal mezi Spolkovou republikou Jugoslávie (dnešní Černá Hora a Srbsko) na jedné straně a albánskou Kosovskou Osvobozenou armádou na straně druhé, jejímž cílem bylo dosažení nezávislosti Kosova. Problémem konfliktu byly časté jugoslávské útoky na civilní obyvatelstvo, masakry a vyhánění občanů. Velkým problémem byla také náboženská nevraživost mezi kosovskými Albánci a Srby (Spasov 2014: 23–24). Celý rok 1998 držely kontrolu nad Osvobozenou armádou vojska Spolkové republiky Jugoslávie. Situaci ale komplikovala neustále se zvětšující podpora separatistů od albánského obyvatelstva (Ganser 2017: 168).

Zlom přišel 24. března 1999, kdy došlo k druhému nepovolenému vojenskému zásahu ze strany NATO. Před vojenským zásahem na základě předešlé kritiky zásahu v Bosně a Hercegovině NATO žádalo o souhlas Rady Bezpečnosti OSN. Vzhledem k vetu Ruské federace a Číny jim souhlas nebyl udělen (Ganser 2017: 172). Letecká operace *Spojenecké síla (Allied Force)*, která byla namířena proti Svazové republice Jugoslávie s cílem ochránit kosovské Albánce, byla zahájena i bez souhlasu Rady bezpečnosti. Operace se setkávala s problémy také během jejího působení v Kosovu. Čína, jakožto největší spojenec Ruské federace v Radě bezpečnosti OSN, se několikrát pokusila o předložení rezoluce, která by zastavila bombardování. Bezprostředně po květnovém předložení rezoluce byla zasažena budova čínského velvyslanectví v Bělehradě, kde zemřeli 3 Číňané a několik jich

bylo zraněno. NATO tuto situaci komentovalo jako „strašlivý omyl“ (Ganser 2017: 176).

Operace NATO, i přes snahy o její zastavení, trvala 11 týdnů, až do 11. června 1999, kdy Jugoslávský vůdce Slobodan Milošević přistoupil na rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244, která povolovala vojenskou přítomnost v Kosovu (NATO 2019 a). Bezprostředně po přijetí rezoluce OSN, byla na území Kosova umístěna mírová mise KFOR (Kosovo force), která pod vedením NATO měla dosáhnout trvaného míru a stabilizovat oblast, která byla zasažena válkou.

Spor v Kosovu se ale neobešel bez konfliktu mezi Ruskem a NATO. Největším zlomem před koncem války v byl tzv. Pochod na Přištinu 12. června 1999. Jednalo se o obsazení Kosovského letiště ruskými vojáky. Letiště v Přištině bylo přímo vyhrazeno pro mírovou misi KFOR. Ruská federace si tímto způsobem chtěla vydobýt své postavení v mírotvorném procesu mezi kosovskými Albánci a Jugoslávci, na které měla v rámci členství v FA plné právo. Rusové na letišti svou přítomností blokovali průchod mírovým jednotkám (Traynor; Wintour 1999). Mezi RF a NATO v tento den došlo málem otevřenému konfliktu, který byl z ruské strany podpořen Kremlem. Celá situace byla vyřešena až za použití „horké linky“ mezi Bílým domem a Kremlem. Americký prezident Bill Clinton osobně požádal Borise Jelcina o urovnání situace (CNN 1999). Po vyřešení sporu zůstali ruští vojáci součástí mírové mise KFOR až do roku 2003, došlo ale k přerušení komunikace v rámci FA.

3 Vývoj vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí na začátku 21. století

Začátek nového tisíciletí je v Rusku spojován především s nástupem nového prezidenta. Po abdikaci prezidenta Borise Jelcina v prosinci 1999 se jeho prozatímním nástupcem stal Vladimír Putin, který od 16. 8. 1999 zaujímal post premiéra Ruské federace. Legitimním prezidentem se Putin stal až po volbách v březnu 2000, při kterých získal 52,52 % hlasů (Dolanský 2000).

S nástupem nového prezidenta Ruské federace se změnila také orientace zahraniční politiky. V prvních letech svého mandátu zaujímal Putin prozápadní myšlenky. Mezi jeho cíle v prvním volebním období patřilo především budování dobrých vztahů se západními státy. Celý proces budování spolupráce spadal pod *Koncept zahraniční politiky 2000* (Nalbandov 2016: 7). Zahraniční politika Ruské federace se tak rozdělila do dvou směrů, které spolu přímo souvisely. Prvním z nich bylo vytváření spolupráce s evropskými státy, jejímž cílem bylo budování společných vazeb v otázce bezpečnosti a spolupráce. Vrcholem budování této spolupráce bylo členství Ruské federace v *Organizaci pro Bezpečnost a Spolupráci v Evropě* (OBSE)¹¹, jejímiž členy jsou také členské země NATO, včetně Spojených států amerických (Nalbandov 2016: 7). Dalším z Putinových cílů v zahraniční politice bylo prohloubení dialogu se Spojenými státy a další budování jejich spolupráce. Nejzásadnějším momentem byl rozhovor mezi ruským prezidentem Vladimírem Putinem a americkým prezidentem Billem Clintonem ohledně členství Ruské federace v NATO. Americký prezident tehdy uvedl, že proti ruskému členství nemá námitky (Radio Free Europe 2017). Otázka ruského členství v alianci se tak objevila již podruhé od rozpadu Sovětského svazu.

¹¹ Organizace pro Bezpečnost a Spolupráci v Evropě (Anglicky *Organization for Cooperation and Security in Europe* – OSCE) je organizace, který sdružuje převážně evropské státy, ale také státy bývalého Sovětského svazu. Mimo jiné jsou jejími členy Spojené státy, Rusko a Kanada. V současnosti má OBSE 57 členů. Jejím cílem je udržování míru a budování spolupráce nejenom v otázce bezpečnosti, ale také spolupráci ekonomickou, vědeckou a humanitární (OSCE nedatováno).

3.1 Události 11. září 2001 a společný boj proti terorismu

Událostí, která zamávala celým mezinárodním systémem byl teroristický útok 11. září 2001. Jednalo se o sérii 4 koordinovaných teroristických útoků, která byla namířena proti Spojeným státům americkým. Zasaženými cíli byly dvě budovy Světového obchodního centra v New Yorku a budova Ministerstva obrany USA (Pentagon). Čtvrtý z letounů se zřítil na území Pensylvánie. Předpokládá se, že jeho cílem bylo zasažení Bílého domu ve Washingtonu D. C. Podezření z útoku téměř okamžitě padlo na teroristickou skupinu al-Káida (Wright 2006: 79).

V návaznosti na tuto událost NATO zahájilo několik obranných akcí. Mezi nejvýznamnější z nich patří operace *Eagle Assist*¹² a operace *Active Endeavour*¹³. Svou první ozbrojenou akci mimo území Evropy zahájila Severoatlantická aliance v srpnu 2003¹⁴. Operace byla následně jednohlasně přijata také Radou bezpečnosti OSN 13. října 2003 (OSN Security Council 2003: 1–2).

3.1.1 Rada Rusko–NATO

V návaznosti na teroristický útok 11. září 2001 se začala formovat další platforma pro spolupráci mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí. Rada Rusko–NATO vznikla 28. května 2003 na summitu Rusko–NATO v Římě a nahradila tak fórum pro komunikaci mezi těmito aktéry, které dříve zprostředkovával Zakládající akt z roku 1997. Opěrným bodem pro vznik Rady Rusko–NATO bylo kategorické odmítání terorismu. Členské státy se tak zavázaly, že učiní cokoli bude v jejich silách pro zastavení terorismu, v souladu s Chartou OSN (NATO 2011).

¹² Operace Eagle Assist (operace Orlí pomoc) byla zřízena 4. října 2001 v reakci na teroristický útok 11. září 2001. Cílem operace byla kontrola vzdušného prostoru nad územím USA (NATO 2019 a).

¹³ Operace Active Endeavour (operace Aktivní snaha) byla zřízena v reakci na události 11. září 2001 za účelem sledování přepravy ve Středozemním moři s cílem chránit státy před teroristickou činností (NATO 2016)

¹⁴ První vojenská akce NATO mimo území Evropy započala v srpnu 2003 na popud OSN, které navrhlo rozšíření působnosti vojáků NATO, dříve fungujících v misi *Mezinárodní bezpečnostní asistenční síla* (International Security Assistance Force – ISAF), které měla za úkol zajistit bezpečnost v Kábulu během místních nepokojů. Vojáci OSN byli rozmístěni po celém území Afghánistánu za účelem ochrany civilního obyvatelstva a boje proti povstaleckým skupinám, které ohrožovaly humanitární akce (Ghafour 2003).

Samotná Rada Rusko–NATO dala prostor spolupráci v několika klíčových oblastech, především v boji proti terorismu. Dále také umožnila dialog ohledně krizových regulací, jako je např. nešíření zbraní hromadného ničení, kontrola zbrojení, protiraketová obrana, vojenská spolupráce a vojenské reformy v mimořádných situacích, které se týkají civilního obyvatelstva (RIA novosti 2012). Spolupráce mezi NATO a Ruskem v otázce boje proti terorismu fungovala naprosto bez problémů. Nejvýznamnějším aktem bylo zřízení akčního plánu proti terorismu v prosinci 2004. Cílem tohoto akčního plánu bylo především zlepšení koordinace a celkové spolupráce. Od svého vzniku se akční plán využívá především jako nástroj pro globální koordinaci a strategické vedení spolupráce v boji proti terorismu mezi Ruskem a NATO. Vylepšený akční plán byl schválen ministry zahraničí členských zemí Severoatlantické aliance a Ruské federace 15. 4. 2011 v Berlíně (NATO 2011).

Za pomoci Rady Rusko–NATO vzniklo několik dílčích spoluprací ve válce v Afghánistánu¹⁵, která probíhá od roku 2001. Od prosince roku 2004 oba aktéři prováděli společné školení ruských lodí, které by případně mohly být nápomocné v protiteroristických operacích ve středoziemním moři. V roce 2005 vznikla další iniciativa tohoto orgánu, která se týkala války v Afghánistánu. Jejím cílem byl boj proti obchodu s drogami a jejich šíření z Afghánistánu do zbytku světa (RIA novosti 2012).

Fungování Rady Rusko–NATO se ale netýkalo pouze probíhající války v Afghánistánu. Koncept spolupráce byl rozdělen do tří směrů, na které se členské státy společně zaměřily, a to konkrétně prevence terorismu, boj proti terorismu a zmírňování následků terorismu (NATO 2011). Součástí preventivních opatření s cílem boje proti terorismu pobíhala častá cvičení vojenských služeb v pátracích a

¹⁵ Ozbrojený konflikt v Afghánistánu započal 7. 10. 2001 jako součást operace *Trvaná svoboda* (Enduring Freedom), která byla odpovědí Spojených států a Spojeného království na teroristické útoky 11. září 2001 v USA. Operace byla zřízena za účelem zajetí zakladatele teroristického hnutí al–Káida, Usámy bin Ládina, zabránit podpoře teroristického hnutí al–Káida a zastavit používání Afghánistánu jako teroristické základny (CNN 2019).

záchranných operacích na moři, kterých se Rusko i členské státy NATO účastnily v roce 2005. Konkrétně se jednalo o cvičení *Sorbet Royal*.¹⁶ V roce 2008 se dále členské státy zúčastnily cvičení *Bold Monach*¹⁷, které probíhalo u norského pobřeží. V otázce prevence terorismu se členské státy spojily v oblasti vědecké a technické spolupráce. Nejvýznamnějším projektem, který vznikl ve spolupráci členských států bylo vyvinutí Systému pasivní detekce výbušnin a sebevražedných atentátníků (STANDEX).¹⁸ V otázce zmírnění následků teroristických útoků se členské státy Rady Rusko–NATO soustředily především na ošetření regionů po chemickém, biologickém, či jaderném znečištění. Nejvýznamnější cvičení, která přispěla k řešení tohoto problému, proběhla v roce 2002 v ruském Bogorodsku, v roce 2004 v Kaliningradu a v roce 2006 v italském Montelibretti (RIA novosti 2012).

Vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance zkomplikovaly až události roku 2008. Spor mezi aktéry rozbouřil vojenský konflikt v Gruzii, ve kterém byla Ruská federace zainteresovaná s účelem chránit své občany. Rusko se v ohledu na reakce NATO, které zmíním v následující kapitole, rozhodlo zmrazit spolupráci se Severoatlantickou aliancí (RIA novosti 2012).

¹⁶ Cvičení *Sorbet Royal*, které se konalo v červnu 2005 bylo určeno k nácviku osvobození dvou set námořníků uvíznutých v ponorce, která by se eventuálně potopila ke dnu Středozemního moře (Natoaktual 2005)

¹⁷ Cvičení *Bold Monach* se konalo v květnu 2008 a trvalo dva týdny. Cílem cvičení byl taktéž nácvik záchranné operace při havárii ponorky. Cvičení se účastnila např. Ruské federace, Izrael nebo Ukrajina (Natoaktual 2008).

¹⁸ *Systém pasivní detekce výbušnin a sebevražedných atentátníků (STANDEX)* je systém, který by „měl být schopen určit a lokalizovat výbušné zařízení ve velkých davech, jako například na sportovních akcích či v dopravních uzlech. Na čtyřletém projektu, který doposud stál téměř pět milionů eur, se finančně podílely NATO, Rusko a individuální evropské země a USA.“ (Natoaktual 2013)

4 Konflikt Ruské federace a Severoatlantické aliance během války v Gruzii

Důležitým mezníkem ve vztazích Ruska a Severoatlantické aliance je již zmíněná válka v Gruzii, která proměnila fungování spolupráce Ruska a Západu v otevřený konflikt. Dříve než se dostanu k samotnému konfliktu na území Gruzie, který probíhal v roce 2008, považuji za nutné poohlédnout se zpět na události 90. let 20. století. Právě situace po rozpadu Sovětského svazu přímo ovlivnila dění v Gruzii nejenom v letech minulých. Prvotní snaha o samostatnost zdejších autonomních oblastí postupně přerostla v ozbrojený konflikt, ve kterém Ruská federace sehrála značnou roli. Konkrétně se zaměřím na nepokoje v oblasti Jižní Osetie a Abcházie. Pro lepší přehlednost jsem se rozhodla věnovat každému z regionů v samostatné podkapitole. Důvodem mého postupu je značná angažovanost ruské strany v této problematice. V žádném ze zmíněných konfliktů konce 20. století nestály proti sobě Ruská federace a Severoatlantická aliance, jsou však důležité pro nastínění následné situace, ke které došlo na začátku 21. století.

4.1 Gruzínsko–abcházský konflikt

Samotné spory mezi Gruzíny a Abcházci se projevovaly již na konci 80. let minulého století. Obyvatelé zmíněného regionu se již před rozpadem SSSR snažili vymanit z gruzínského sevření a měli zájem se stát součástí Ruské federace, která později vznikla jako nástupce Sovětského svazu. Předmětem sporu byly často etnické spory, které souvisely s vlnou nacionalismu, který panoval téměř ve všech zemích bývalého Sovětského svazu (Wolff, nedatováno). Napjatá situace vyvrcholila v roce 1992, v reakci na politické změny¹⁹, ke kterým v Gruzii docházelo. Po nástupu prezidenta Ševarnadzeho byl vyhlášen nacionalistický program *Gruzie pro Gruzínce*, který garantoval gruzínskou nadřazenost nad všemi

¹⁹ V roce 1992 došlo ke změně prezidenta Gruzie. Dřívější prezident Zviad Gamsachurdi byl na svém postu vystřídán Eduardem Ševarnadzem. S výměnou prezidenta byly spojovány také gruzínské nacionalistické tendence, které dále ovlivnily konflikt. Mezi další projevy, které celou situaci zkomplikovaly patří například snaha o sjednocení Gruzie a začlenění autonomních oblastí Jižní Osetie a Abcházie (Gurov 2011: 331–332).

ostatními regiony na území státu. V reakci na tyto politické změny Abcházie vyhlásila jednostrannou autonomii a znovu přijala ústavu z roku 1925, podle níž byla v rámci Sovětského svazu autonomní republikou (Gurov 2011: 332).

V této situaci se ruský prezident Jelcin rozhodl do sporu nezasahovat, a postavil Rusko do pozice neutrálního pozorovatele. Gruzínská strana na svou odpověď nenechala dlouho čekat, v srpnu 1992 vstoupily gruzínské gardy na území Abcházie a došlo k jejímu obsazení. Vedení Abcházie bylo nuceno opustit hlavní město Sukhumi a odevzdat území Gruzii (Wolff, nedatováno). Vzhledem k situaci bylo více než jasné, že v nejbližší době přijde odvěta od Abcházců, kterým bylo zabráno území proti jejich vůli. V boji proti Gruzíncům jim napomohly především obyvatelé severního Kavkazu, jenž je dodnes součástí Ruské federace, Čečenci, ale také ruské letectvo i přes jejich dříve zmiňovanou neutralitu (Sebarnadze 2002: 12). Mimo vojenské pomoci s cílem znovu získat kontrolu nad územím Abcházie, jim spojenci pomohli například evakuovat ženy, děti a nemocné na území Černého moře, aby nedošlo ke ztrátám civilního obyvatelstva (Gurov 2011: 332). I přesto, že Ruská federace čelila obvinění ze strany Gruzie o napomáhání abchazské straně, za její pomoci se povedlo podepsat příměří. Roku 1993 byla v Soči podepsaná dohoda o příměří, kde Ruská federace vystupovala jako ručitel. V návaznosti na tuto skutečnost byly na sporném území rozmístěny vojenské jednotky pod záštitou Společenství nezávislých států (SNS)²⁰, do kterého Gruzie po podepsání vstoupila (Sebarnadze 2002: 13). Následně byla 14. 5. 1994 v Moskvě podepsaná *Ruská dohoda o příměří*, díky níž byla posvěcena přítomnost vojáků SNS (Gurov 2011: 332).

²⁰ Společnost nezávislých států (SNS) je mezinárodní organizace, která propojuje 9 z 15 postsovětských republik. Vznikla v prosinci 1991 společně s podepsáním Bělověžské dohody, která definitivně ukončila existenci Sovětského svazu. Cílem této organizace je budování spolupráce v politické, hospodářské, environmentální, humanitární, kulturní oblasti. Dále také dodržování lidských práv a mírové řešení sporů mezi členskými zeměmi (Ustav Sodruzhestva Nezavisimykh Gosudarstv 1991).

4.2 Nepokoje v Jižní Osetii 1992–2006

Situace, která předcházela válečnému konfliktu v roce 2008, započala již na přelomu 80. a 90. let 20. století. Nejzásadnějším důvodem byla osetinská snaha získat nezávislost na Gruzii, čehož chtěli dosáhnout ještě před rozpadem SSSR. Vlna osetinského nacionalismu byla potlačena a po rozpadu Sovětského svazu se Jižní Osetie stala součástí samostatné Gruzie (Sebarnadze 2002: 15). Spouštěčem nepokojů na území Jižní Osetie bylo vyhlášení nadřazenosti Gruzínců, tzv. *Gruzie pro Gruzínce*, stejně tak jako v Abcházii (Gurov 2011: 331). Již po vzniku samostatné Gruzie se Osetinci snažili o získání nezávislosti, se kterou vláda Gruzie zásadně nesouhlasila a byl vyhlášen výjimečný stav, který se překlenul do stádia nevyhlášené občanské války. Zlom konfliktu přišel v lednu roku 1992, kdy Jižní Osetie v rámci referenda vyhlásila svrchovanost a požádala o připojení celého svého území k Ruské federaci. Válečný konflikt pokračoval až do června téhož roku. Řešení přišlo až po rozmístění mírových jednotek, které byly složené z vojáků všech stran sporu, konkrétně tedy Jižní Osetie, Gruzie a Ruské federace, která stála na straně Osetinců (Strašíková 2008). Příměří se podařilo bez dalšího konfliktu udržet až do roku 2004, kdy se nově zvolená vláda Gruzie rozhodla, že zemi znovu sjednotí. V tomto roce se Gruzie, jako další z postsovětských států, rozhodla pro směřování na Západ a vstup do NATO (Kostka 2007). Druhé referendum, které mělo za cíl odtržení Jižní Osetie, proběhlo v roce 2006. V referendu se drtivá většina občanů vyjádřila pro nezávislost. Oblast se tak dostala mimo séru vlivu gruzínské vlády (Strašíková 2008). Jižní Osetie získala plnou podporu Ruské federace, která se poprvé vyslovilo pro přijetí Jižní Osetie a Abcházie do své sféry vlivu. Občané obou regionů tak měli možnost získat ruské občanství (Soloviev 2008).

4.3 Válka v Jižní Osetii 2008

Otevřený konflikt, který odstartoval válku v Jižní Osetii započal mezi gruzínskou armádou a jihoosetinskými bojovníky 1. srpna 2008. Během konfliktu bylo

zraněno a zabito značné množství civilistů a několik tisíc Osetinců uniklo na území Ruské federace s žádostí o azyl (Korrespondent.net 2008). V reakci na tuto skutečnost se Ruská federace rozhodla o zvýšení počtu svých vojáků na území Jižní Osetie za účelem chránit místní obyvatelstvo. Jižní Osetie následně 7. srpna 2008 obvinila Gruzii z jednostranné dělostřelecké palby proti hlavnímu městu Jižní Osetie Cchinvali, Gruzie dále intenzivně bombardovala jihoosetinské vesnice (Nichol 2009: 5). Během útoků na Cchinvali a přilehlé vesnice byla mimo jiné zasažena také základna ruských mírových milic, ve které pobývali ruští vojáci na území Gruzie za účelem udržování míru v rámci SNS. Ruská vojenská jednotka SNS zaznamenala ve svých řadách těžce zraněné muže, ale také několik mrtvých (Agence France-Press 2008). I přes útoky na civilní obyvatelstvo se prezident Gruzie Saakašvili rozhodl vyhlásit příměří a požádal Ruskou federaci o mediaci vojenského konfliktu za účelem mírového řešení jihoosetinské autonomie. Jeho cílem bylo maximální zachování velikosti Gruzie a udělení autonomie Jižní Osetie a Abcházie v rámci svého státního zřízení (Nichol 2009: 5).

Tehdejší prezident Ruské federace Dmitrij Medvěděv²¹ na svou odpověď nenechal dlouho čekat. Na zasedání Ruské rady bezpečnost, které probíhalo 8. srpna 2008 bylo schváleno, že na území Jižní Osetie jsou ruští občané, kteří jsou v nebezpečí a je ruskou povinností je chránit (Nichol 2009: 5–6). Za účelem ochrany ruských občanů se Medvěděv rozhodl poslat na území Gruzie ruské dělostřelecké a tankové posily na podporu Osetinců (iDnes 2013). Ruská invaze na území Gruzie čelila obrovské kritice. Gruzínský prezident Saakašvili jí přirovnal k sovětské invazi do Československa v roce 1968. Pro Gruzii to znamenalo velkou migraci obyvatelstva a ztráty na životech civilního obyvatelstva. Naopak

²¹ Dmitrij Medvěděv usedl na post prezidenta Ruské federace jako první nástupce Vladimíra Putina, kterému v roce 2008 vypršel mandát ve druhém volebním území. Byl zvolen již v prvním kole a získal 71, 25 % hlasů oprávněných voličů (Blomfield 2008). Na postu prezidenta byl pouze jedno volební období a v roce 2012 ho vystřídal Vladimír Putin

Medvěděv prohlásil, že bombardování území Jižní Osetie a s ním související ztráty na životech jsou rovny genocidě civilního obyvatelstva (Vesti.ru 2008).

Rozhodnutí o podpoře Jižní Osetie ochromilo také vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance. Rusko se rozhodlo odeslat svá vojska na území Gruzie za účelem ochrany obyvatel Jižní Osetie, kteří po vyhlášení nezávislosti v roce 2006 přijali ruské občanství. Země Severoatlantické v reakci na tuto skutečnost obvinily Rusko z nepřiměřeného použití síly a oznámily, že pozastavují jakákoliv vyjednávání ohledně konfliktu, která by probíhala pod záštitou Rady Rusko–NATO. Rusko se obratem rozhodlo zmrazit veškerou spolupráci se Severoatlantickou aliancí, a to ve všech výše zmíněných odvětvích (RIA novosti 2012).

Další zlom v ozbrojeném konfliktu přišel, když přes území Abcházie vstoupily do Gruzie další ruské vojenské jednotky, které vyslalo ruské ministerstvo obrany za účelem zabránění gruzínskému ostřelování civilních cílů (Události ČT). Ruské vojenské jednotky neobsadily pouze oblast Jižní Osetie, ale rozhodly se pomoci také ruským občanům v autonomní oblasti Abcházie, která také požadovala připojení k Ruské federaci. Další vojska byla rozmístěna na černomořském pobřeží (Prokop 2008). Abcházie zahájila mobilizaci vojenských záloh a tamním parlamentem byl schválen válečný stav, který navrhl prezident Abcházie Sergej Bagapš. Dále bylo požádáno Rusko o posílení jejich vojenské přítomnosti na gruzínsko–abcházské hranici (ČT24 2008).

Gruzie ale nezůstala bez pomoci. Na druhou stranu konfliktu se poměrně rychle přidala Severoatlantická aliance, se kterou již od konce 20. století Gruzie usilovala o širší spolupráci a dále o rozšíření její členské základny. Severoatlantická aliance byla ze strany prezidenta Šaakašviliho požádána o pomoc ve válečném konfliktu, který zde probíhal (NATO 2019 d). Konflikt mezi Gruzii a separatistickými regiony se obešel bez vojenské intervence ze strany spojenců a NATO sehrálo roli mediátora konfliktu a poskytlo humanitární pomoc (Aktuálně 2008). Valná

většina států NATO odsoudila ruskou intervenci v Gruzii a vyslovila se pro zachování státní celistvosti s odvoláním na gruzínské členství ve Společenství nezávislých států. Aliance dále vyzvala Ruskou federaci k okamžitému stažení vojsk z území separatistických regionů i černomořského pobřeží (NATO 2019 d).

K formálnímu ukončení bojů došlo 12. srpna 2008, kdy na pokyn ruského prezidenta Dmitrije Medvěděva započalo postupné stahování ruských vojsk (Aktuálně 2008). Pokyn prezidenta Medvěděva ale bohužel nebyl respektován veliteli ruských ozbrojených sil, které 15. 8. 2008 pronikly až do hlavního města Gruzie Tbilisi, kde gruzínský prezident Saakašvili měl právě podepisovat dohody o příměří. Ruská vojska se následně stáhla, vzhledem ke gruzínské neochotě k boji (Respekt 2008). K oficiálnímu ukončení bojů na území Gruzie došlo 16. srpna 2008. Ruská vojska byla kompletně stažena k 22. srpnu 2008 a současně Ruská federace a několik dalších států uznalo Jižní Osetii a Abcházii jako nezávislé státy. Jednalo se zřejmě o ruskou reakci na uznání nezávislosti Kosova ze strany členských států Severoatlantické aliance (NATO 2019 d).

Samotný výsledek Rusko–gruzínského konfliktu napomohl vzniku Rady Gruzie–NATO, která doposud slouží jako komunikační platforma. Slouží především pro politickou konzultaci a praktickou spolupráci za účelem dosáhnout gruzínského členství v NATO. Dalším cílem Rady Gruzie–NATO je například pomoc v zotavování Gruzie po konfliktu s Ruskem v srpnu 2008 (NATO 2012). Státy aliance jsou i nadále na straně Gruzie a dodnes neuznaly samostatnost Jižní Osetie a Abcházie, naopak několikrát vyzvaly Rusko ke změně názoru v této problematice (NATO 2019 d).

K obnově vztahů mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí, i přes sporné otázky, došlo v březnu 2009 na zasedání Rady Rusko–NATO v Bruselu. Ministři zahraničí členských zemí NATO a ministr zahraničí Ruské federace se rozhodli obnovit spolupráci v plném rozsahu. Byl schválen společný program na rok 2010, jehož jímlem byla ruská pomoc ve válce v Afghánistánu, boj proti terorismu,

pirátství a v neposlední řadě byla obnovena cvičení vojáků na moři (RIA novosti 2010).

5 Zhoršení vztahů během ruské anexe Krymu

I přesto, že probíhala spolupráce mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí v rámci Rady Rusko–NATO, stále jejich vztahy ovlivňovaly spory o uznání určitých oblastí (Kosovo, Jižní Osetie a Abcházie), se kterým částečně souvisí také ruská anexe Krymu, které se budu věnovat v této kapitole. Obsazení poloostrova Krym ruskou armádou je spojováno s ochranou „ruských“ občanů, stejně tak jako tomu bylo v předešlých konfliktech.

Samotné anexi Krymu předcházelo několik událostí, které se přímo netýkaly ruské menšiny na Ukrajině. Spory na Ukrajině probíhaly již od listopadu roku 2013, kdy se vláda tehdejšího prezidenta Viktora Janukovyče v čele s premiérem Mykolou Azarovem rozhodla pozastavit ukrajinskou snahu o připojení se k Evropské unii (Al Jazeera 2013). Na Ukrajině se rozmohly masové demonstrace pod názvem *Euromajdan*²², ke kterým se připojovalo civilní obyvatelstvo, a také značné množství studentů, kteří byli pro připojení Ukrajiny k Evropské unii. Protesty byly často násilně potlačovány a docházelo ke ztrátám na životech civilního obyvatelstva (Voanews.com 2013). Masové protesty, ke kterým docházelo na území celé Ukrajiny se následně překlenuly i do roku 2014. Vyvrcholením protestů bylo svržení ukrajinského prezidenta Janukovyče (Bebler 2015: 40). Následně na postu prezidenta prozatímně usedl nově zvolený předseda parlamentu Oleksandr Turčinov, který na postu setrval až do května 2014, kdy proběhly prezidentské volby, ve kterých byl zvolen Petro Porošenko²³. Celá situace ohledně Euromajdanu a svržení Janukoviče vyvolala nesouhlas v Ruské federaci, která následně stáhla zpět do Moskvy svého velvyslance Michaila Zurabova a pomohla Janukovyčovi při útěku (BBC News2014 b).

²² Euromajdan (česky Evropské náměstí) je považován za největší protestní shromáždění v hlavním městě Ukrajiny od roku 2004. Tato protestní akce, byla namířena proti vládě prezidenta Janukoviče a odstartovala tzv. krymskou krizi, která je spojována s ruskou anexí Krymu. Protestních akcí se v Kyjevě účastnilo okolo 200 tisíc občanů, protesty však probíhaly napříč Ukrajinou (Voanews.com 2013)

²³ V květnu 2014 byl v prvním volebním kole prezidentem Ukrajiny zvolen Petro Porošenko, který získal 54,7 % odevzdaných hlasů (RIA novosti 2014).

Napětí ve vztazích mezi Ruskou federací a Ukrajinou se začalo stupňovat na začátku března 2014. Na území poloostrova Krym byl zaznamenán vyšší počet ruských vojáků, než tomu bylo doposud.²⁴ Ruská vláda se v reakci na ukrajinské protesty rozhodla zvýšit počet svých vojáků za účelem ochrany ruských občanů na území poloostrova Krym. K 1. březnu 2014 se tak počet ruských vojáků zvýšil na šest tisíc (Rumanová – Niedermeierová 2014). Se zvyšujícím se počtem ruských vojáků se také stupňovala neochota krymských Rusů k setrvání pod nadvládou Ukrajiny. Celá situace eskalovala 16. března 2014, kdy proběhlo referendum, ve kterém se 96 % hlasujících vyslovilo pro Krymskou nezávislost na Ukrajině a požádalo o připojení k Ruské federaci. Dva dny po krymském referendu byl poloostrov Krym společně s přístavem Sevastopol oficiálně připojen k Ruské federaci (Bebler 2015: 43–46).

Situace na Ukrajině následně ovlivnila vztahy mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí. Státy NATO odsoudily ruskou anexi Krymu, která byla podle nich nelegální. Ruská federace byla následně obviněná z narušení státní integrity Ukrajiny (Bebler 2015: 44). V reakci na ruskou vojenskou přítomnost se státy NATO rozhodly o přerušení aktivní spolupráce s Ruskou federací, a to především v odvětví vojenských cvičení a spolupráce pod Radou Rusko–NATO. Otevřená však zůstala politická komunikace mezi aktéry, prostřednictvím které se aliance pokoušela dojednat mírové řešení ukrajinského sporu (Cross 2015: 160). První vojenská akce pod záštitou NATO začala na Ukrajině probíhat v červnu 2014. Členské státy NATO se kvůli obavám z další ruské agrese a případnému postupu Ruska dále do Evropy rozhodly přemístit své vojenské síly z Pobaltí do oblasti Černého moře²⁵. Tato akce pomohla Severoatlantické alianci k rozšíření

²⁴ Ruská federace měla na území poloostrova Krym několik svých vojáků, a to především kvůli kontrole přístavu Sevastopol, který byl a je součástí Ruské federace, i přesto, že leží na poloostrově Krym, který byl od roku 1954 až do anexe Krymu v roce 2014 ukrajinský. Poloostrov Krym daroval v roce 1954 Nikita Chruščov Ukrajině k 300 letům Ukrajiny jako součásti Ruska (Babler 2015: 38).

²⁵ Vojenské síly NATO byly rozmístěny na území členských států NATO (Turecko, Bulharsko, Rumunsko) a dále na území státu, které uzavřely partnerství se Severoatlantickou aliancí (Gruzie, Ukrajina), (NAOC 2019).

spolupráce s nečlenskými zeměmi. Konkrétně se jednalo o Ukrajinu, Gruzii a Moldávii (Cross 2015: 161). Souběžně v červnu 2014, na popud amerického kongresu a prezidenta Obamy došlo ke vzniku *Evropské iniciativy pro ujištění* (European Reassurance Initiative). Cílem této iniciativy bylo rozšíření amerických vojenských jednotek v Evropě, a to především na území nových členských států NATO (The White House 2014). Evropská iniciativa pro ujištění a další úsilí zajišťovala leteckou dopravu, dále také pozemní a námořní cvičení, zahrnující americké vojenské síly, vojáky členských zemí NATO a partnerských zemí v Evropě a Eurasii (Cross 2015: 161).

Jako další pomoc členským zemím NATO, kterou iniciovaly Spojené státy americké, vznikla *Operace atlantické odhodlání* (Operation Atlantic Resolve). Cílem této operace bylo vybudování spojení proti ruské snaze o rozšiřování svého území, které souviselo s anexí Krymu. Došlo tak k posílení leteckých a námořních sil v regionu a byla posílena již dříve zmiňovaná vojenská cvičení (Cross 2015: 161). Další z reakcí Severoatlantické aliance na ruskou přítomnost na Krymu přišla v září 2014, kdy byl za podpory amerického prezidenta Baraca Obamy vyhlášen program *Síla rychlé reakce* (Rapid Reaction Force). Jejím cílem bylo zabránění Ruské federaci v další agresi a současně měl program sloužit k ochraně a posílení bezpečnosti ve státech bývalého Sovětského svazu. Vojenské síly byly rozmístěny v zemích NATO ve východní Evropě, Rumunsku, Polsku a v Pobaltí (Pessin 2014). Významnou roli ve snaze vyjednávat s Ruskou federací sehrál tehdejší prezident Spojených států amerických Barac Obama. Ten při představování programu *Síla rychlé reakce* uvedl, že doufá v příměří mezi RF a Ukrajinou, které by ukončilo porušování suverenity Ukrajiny, jakožto samostatného státu (Obama cit. dle Pessin 2014). Dále také upozornil, že program *Síla rychlé reakce* vznikl především pro případnou další ruskou agresi směrem k členským státům NATO, s odkazem na článek V²⁶ charty Severoatlantické

²⁶ Článek V charty Severoatlantické aliance uvádí, že jakýkoliv útok na členský stát Severoatlantické aliance je považován za útok na Severoatlantickou alianci jako celek. Členské státy NATO jsou tak oprávněny

aliance (Obama cit. dle Pessin 2014). O vyjednávání s Ruskou federací se pokusil také generální tajemník Severoatlantické aliance Jens Stoltenberg, který na začátku roku 2015 uvedl, že NATO usiluje o urovnání situace na Ukrajině a následné obnovení spolupráce s Ruskou federací. Odkázal především na dříve velmi úspěšnou spolupráci v boji proti terorismu, který je pro RF stejnou hrozbou jako pro zbytek světa (Stoltenberg cit. dle Cross 2015: 161–162)

Ruská anexe Krymu přinesla také jiná opatření, než pouze rozšíření vojenských sil do evropských států a snahu Evropské unie a NATO o vyjednávání s Ruskou federací. Nejzásadnějším projevem nesouhlasu s ruskou přítomností na Ukrajině bylo uvalení sankcí na Ruskou federaci ze strany Evropské unie a Spojených států amerických (Cross 2015: 161). Jednotlivé sankce se týkaly například ekonomiky, hospodářství a zahraničního obchodu. Dále také zasáhly politické představitele Ruské federace a Krymu, vzhledem k porušení státní integrity Ukrajiny. První sankce byly uvaleny již v březnu 2014 a týkaly se 21 lidí z Krymu a Ruské federace. Sankce zapříčinily zmrazení jejich majetku a omezení vycestování do EU. Dále také omezily ruské státní banky, několik státních firem a jejich zahraniční obchod (BBC News 2014 a). Další sankce byly na Ruskou federaci uvaleny v polovině září 2014. Tyto sankce zasáhly především zahraniční obchod ruských firem. Zásadním omezením byl zákaz obchodu se zbraněmi mezi Ruskou federací a zeměmi EU. Zasaženy byly také tři největší ruské ropné společnosti, a to konkrétně Rosneft, Transneft a Gazprom Neft (BBC News 2014 a). Jednotlivé sankce pak byly po jejich uplynutí prodloužovány. Hospodářské sankce byly prodlouženy do ledna roku 2020. Sankce za porušení ukrajinské státní integrity byly prodlouženy do 15. září 2020 (Rada Evropské Unie 2020).

Sankce ale nebyly uvaleny pouze ze strany EU a USA na Ruskou federaci. Rusko se již v srpnu 2014 rozhodlo pro uvalení odvetných sankcí, které se týkaly

k využití práva na kolektivní obranu s odkazem na článek 51 charty OSN (The North Atlantic Treaty, 1949).

především zákazu dovozu potravin ze Západu. Konkrétně toto opatření ovlivnilo dovoz ovoce, zeleniny, ryb, masa a mléčných výrobků. Dalším zásadním rozhodnutím byl zákaz přeletu ukrajinských letadel přes území Ruské federace (Horáček 2014).

Spor mezi Ruskou federací a NATO se ale netýká pouze ruské anexe Krymu. S vypjatou situací na Ukrajině také přímo souvisí válečný konflikt na východě Ukrajiny v oblasti Donbas. Jedná se o válečný konflikt mezi ukrajinskou armádou na jedné straně a separatisty na straně druhé.

Válečný konflikt v Donbasu započal v reakci na výsledky Euromajdanu na jaře roku 2014. Separatistům v boji proti ukrajinské armádě, která si kladla za cíl urovnání nepokojů, byla poskytnuta ekonomická a humanitární pomoc od Ruska, která zahrnovala také poskytnutí zásob zbraní (Bebler 2015: 47). Ruská federace ale poskytnutí své pomoci v Donbasu několikrát popřela a odmítla také jakoukoliv přítomnost svých vojáků v této oblasti (RBK 2014).

Ozbrojený konflikt na východě Ukrajiny byl formálně ukončen v září 2014. Pod záštitou Evropského společenství pro bezpečnost a spolupráci v Evropě byl v Minsku sjednán protokol o klidu zbraní, který obě strany porušily (Bebler 2015: 48). V druhé polovině září 2014 se obě strany dohodly na vytyčení nárazníkového pásma, ve kterém nesmějí být rozmístěny těžké zbraně. Obě strany však dohodu o neútočení znovu porušily (iDnes 2014). Válečný konflikt na území východní Ukrajiny tak dodnes zůstává bez mírové dohody. I přes zákaz používání zbraní se v tomto regionu stále střílí a konflikt bývá často označován jako „zamrzlý“ (ČT24 2016 d).

V návaznosti na ruskou přítomnost na Ukrajině a porušování její státní integrity, byla také pozastavena spolupráce mezi Ruskou federací a severoatlantickou aliancí, která se týkala boje proti terorismu i přesto že byla hnacím motorem spolupráce v rámci Rady Rusko–NATO. Od roku 2014 zatím tato spolupráce nebyla obnovena (NATO 2019 a). Došlo také k přerušení veškeré civilní a vojenské

spolupráce, která probíhala v rámci Rady Rusko–NATO. Otevřené zůstaly pouze kanály politické a vojenské komunikace, které slouží k diskuzi o problémových otázkách ozbrojených konfliktů (NATO 2019 f).

I přes napjaté vztahy mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí se i nadále členové NATO snaží o urovnání konfliktu na východní Ukrajině mírovou cestou. Členské státy NATO se odvolávají na podepsání příměří v Misku v roce 2014, které obě strany porušily (NATO 2019 f). Vrchní představitelé NATO, konkrétně například generální tajemník Jens Stoltenberg několikrát vyzval Ruskou federaci, aby stáhla svá vojska z území Ukrajiny (Stoltenberg cit. dle Voanews.com 2019). Nehledě na snahy o vyjednávání ze strany NATO, vzhledem k napjaté situaci na Ukrajině a neustálé přítomnosti Ruských vojsk na jejím území, přetrvává přítomnost vojenských sil NATO v oblasti Černého moře, které by v případě nouze pomohly odvrátit případný útok ruské federace (Voanews.com 2019).

6 Pomoc Severoatlantické aliance v Pobaltí

Okolnosti ruské anexe Krymu vyvolaly obavy i v dalších státech bývalého Sovětského svazu. Největší strach se objevil v pobaltských státech, ve kterých je početná ruská menšina.²⁷ Strach se v Pobaltí projevil i přes členství pobaltských států (Litva, Lotyšsko, Estonsko) v NATO, do kterého všechny tři státy vstoupily v páté vlně rozšiřování členské základny v roce 2004 (Natoaktual nedatováno, c). V návaznosti na události 11. září se Severoatlantické aliance zavázala k zajištění pobaltské bezpečnosti s odkazem na budoucí členství pobaltských států v Severoatlantické alianci. Samotné členství Litvy, Lotyšska a Estonka v NATO zaručilo oslabení ruského vlivu v regionu (Šleivyte 2002: 64). Pobaltské státy ale již v roce 2015 začaly upozorňovat na jejich vojenskou nepřipravenost a neschopnost se bránit v případě ruské agrese. Aktivní obranu proti případné ruské invazi by státy mohly vést pouze 72 hodin, což by ale mělo stačit pro příchod pomoci od členských států NATO (Mackey 2016: 20).

Vzhledem k obavám požádaly pobaltské státy o pomoc Severoatlantickou alianci již v roce 2015. Jednalo se pravděpodobně o strach z ruské invaze a snahu předejít ukrajinskému scénáři z předešlého roku. Severoatlantická aliance se v tomto ohledu rozhodla v průběhu roku 2015 rozmístit na území Litvy, Lotyšska a Estonska 5000 vojáků včetně těžké vojenské techniky a tanků (ČT24 2015). Cílem této vojenské operace bylo především posílení obrany schopnosti pobaltských států a odradit Ruskou federaci od případných hrozeb.

Severoatlantická aliance se po žádosti pobaltských států rozhodla pomoci nejenom zvýšením počtu vojáků na jejich území, ale také v jejich výcviku k případné obraně (Mackey 2016: 21). Pod záštitou NATO proběhlo na území pobaltských států několik vojenských cvičení, a to hned během května 2015. Jedno z prvních vojenských cvičení, které získalo název *Síla blesku* (Lightning

²⁷ V Pobaltských státech tvoří ruská menšina poměrně velkou skupinu obyvatelstva. Konkrétně se jedná o 5 % v Litvě, 25 % v Estonsku a 27 % v Lotyšsku (ČT24 2014 a).

Strike) proběhlo na území Litvy a účastnilo se ho okolo 2500 vojáků. Cílem tohoto cvičení byl test zásahu nových litevských vojenských jednotek v ozbrojených protestech. Dále také nácvik útoku v případě přítomnosti neoznačených vojáků, kteří přijímají rozkazy z dálky (VICEnews 2015). Souběžně probíhalo také vojenské cvičení v Lotyšsku, které neslo název *Zaibo Kiritis*. Tohoto cvičení se účastnilo okolo 3000 vojáků. Největší vojenské cvičení probíhalo v květnu 2015 na území Estonska. Cvičení s názvem *Siil* se účastnilo okolo 13 tisíc vojáků včetně příslušníků americké, německé a belgické armády a letectva (Gotkowska 2015). Vojenská cvičení se ale netýkala pouze pozemní přípravy vojáků. V Severní moři v květnu 2015 proběhlo cvičení *Dynamic Mongoos*, které bylo zaměřené na protiponorkovou ochranu. Tohoto cvičení se zúčastnilo více než 5000 vojáků z 11 členských zemí NATO. Poprvé do tohoto cvičení bylo zapojeno také neutrální Švédsko (Gotkowska 2015).

Manévry NATO na území pobaltských států ale nezůstaly bez ruského povšimnutí. V říjnu roku 2016 Ruská federace uvedla, že její armáda nepředstavuje takovou hrozbu, jak by se mohlo na první pohled zdát, a žádný další útok na ostatní země rozhodně neplánuje (ČT24 2016 c). Právě v tomto období pobaltská média několikrát upozornila na porušování vzdušného prostoru Litvy a Estonska. Nad územím států přelétala ruská letadla (ČT24 2016 a). Ruské odpovědi se Severoatlantické aliance dočkala v listopadu roku 2016, když Rusko začalo provádět neohlášená vojenská cvičení nejenom v Baltském moři, ale také v Kaliningradské oblasti na území Polska (Mackey 2016: 20). V reakci na zvýšený počet vojáků NATO se Ruská federace dále rozhodla pro zvýšení počtu balistických raket a protiraketových systémů na území Kaliningradu (ČT24 2016 b).

Vojska Severoatlantické aliance jsou i v současnosti přítomná na území všech tří pobaltských států a pomáhají i nadále budovat bojeschopnost pobaltských armád. Na území pobaltských států i nadále probíhají vojenské cvičení, kterých se

účastní vojáci členských států NATO. Během roku 2019 probíhalo například vojenské cvičení na území Lotyšska, které má přímou hranici s Ruskou federací. Cvičení se i nadále nesou v duchu nácviku kolektivní obrany proti případné Ruské agresi (Magdoňová 2019).

7 Vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance během probíhající občanské války v Sýrii

Občanská válka v Sýrii během svého průběhu několikrát zkomplikovala vztahy, ale také otevřela případný prostor pro spolupráci mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí prostřednictvím Rady Rusko–NATO v boji proti terorismu, která následně nebyla uskutečněna. Současně se také objevily spory mezi aktéry, které se týkaly výhradně odlišných postojů obou aktérů.

7.1 Okolnosti vzniku a průběh občanské války v Sýrii do roku 2019

Občanská válka v Sýrii probíhá již od roku 2011 s ohledem na události *Arabského jara*.²⁸ Protesty v Sýrii započaly na začátku roku 2011, datují se však až k 15. březnu 2011. Tyto demonstrace, které požadovaly od prezidenta Bašára Asada demokratické reformy, byly násilně potlačeny vládními bezpečnostními složkami (BBC News 2011). Protesty pokračovaly i následující měsíce, načež se syrská vláda rozhodla proti demonstrantům nasadit armádu. Problémem se stala nestálost příslušníků bezpečnostních složek, kteří se přidali k demonstrantům a vytvořili *Svobodnou syrskou armádu* (Free Syrian Army – FSA), tato situace značně ovlivnila průběh občanské války (Lister 2016: 3). Další ze stran konfliktu, která jej značně komplikuje, jsou Syrští Kurdové, kteří usilují o autonomii svých teritorií. Největší podpory se jim během konfliktu dostávalo od Spojených států amerických (Gibbons–Neff 2017). Od října 2018 byli však Kurdové terčem Turecké armády, která se tak stala součástí syrského konfliktu (Kingsley 2019). Americká podpora Kurdů ve válce skončila v říjnu roku 2019, kdy prezident americká prezident Trump nařídil stažení amerických vojsk ze Sýrie. Stalo se tak v návaznosti na podepsání dohody mezi kurskými silami s vládou v Damašku, která je podporována Ruskem (Hubbard – Savage a kol. 2019).

²⁸ Arabské jaro byla vlna demonstrací probíhajících na území arabských států, která započala na konci roku 2010 a překlenuje se rokem 2011. Konkrétně se jednalo o demonstrace proti autoritářským režimům a nízké životní úrovni. Protesty v Sýrii započaly v roce 2011 (The Guardian 2012).

První komplikace ve vztazích mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí se objevily ve chvíli, kdy státy Evropské unie a Spojené státy americké vyzvaly prezidenta Bašára Asada k odstoupení. Dále bylo Evropskou unií vyhlášen embargo na dovoz ropy ze Sýrie (VICE.com 2015). Na stranu Sýrie a vlády prezidenta Asada se však postavila Ruská federace a Čína, což značně ovlivnilo další pokračování občanské války. Veto Ruska a Čínské lidové republiky v Radě bezpečnosti OSN shodilo ze stolu návrh rezoluce z října 2011. Návrh, který předložily členské státy NATO, konkrétně Francie, Německo, Portugalsko a Spojené království, požadoval především zastavení porušování lidských práv, omezení dovozu zbraní do Sýrie, zákaz používání zbraní proti civilistům. Dále také žádali pokračování v mírových vyjednáváních (OSN Security Souncil 2011). Stejný scénář se opakoval v únoru 2012 v případě návrhu rezoluce, který předkládaly jak členské státy NATO, tak značné množství nečlenských států.²⁹ Návrh rezoluce žádal okamžitou rezignaci prezidenta Bašára Asada (OSN Security Souncil 2012). Stejně neúspěšně skončily také všechny následné návrhy rezolucí namířené proti syrskému režimu (OSN Security Council, nedatováno).

Značné komplikace v probíhající občanské válce a také ve vztazích Ruské federace a Severoatlantické aliance, způsobila teroristická organizace, která nese název *Islámský stát*³⁰ (Islamic State – IS, ISIS, ISIL). Samotná organizace se objevila na území Iráku a Sýrie v létě roku 2014 (BBC News 2015). Vzhledem k situaci v Sýrii požádal President Asad Ruskou federaci o pomoc v boji. Ruská armáda je přítomná na území Sýrie již od září 2015, za účelem boje proti teroristům. Rusko se tak zapojilo do Syrské občanské války na straně Asadovy vlády (The New York Times 2015). V krátkém čase se ale samotná Ruská federace stala cílem útoků IS.

²⁹ Návrh rezoluce v únoru 2012 podávalo hned několik států OSN. Konkrétně se jednalo o Bahrajn, Kolumbii, Egypt, Francii, Německo, Jordánsko, Kuvajt, Libyi, Maroko, Omán, Portugalsko, Katar, Saudskou Arábii, Togo, Tunis, Turecko, Spojené arabské emiráty, Spojené království a Spojené státy americké (OSN Security Council 2012).

³⁰ Islámská stát je teroristická organizace, která ovládla sunitskou majoritu v Iránu a východní Sýrii, kde následně vyhlásila chalífát. Jedná se o teroristický stát, který je financovaný kriminálními aktivitami. Samotný Islámský stát je často spojován s brutalitou, masovými vraždami a únosy (BBC News 2015).

Na podzim roku 2015 bylo sestřeleno ruské civilní letadlo a k útoku se přihlásil Islámský stát (Aboulenein – Noueihed 2015). Další útok islámského státu proběhl v listopadu 2015 v Paříži. Právě po tomto incidentu začala Severoatlantická aliance přemýšlet o případném znovunavázání spolupráce s Ruskou federací. Problémem pro možnou spolupráci Ruska a NATO byly ruské vztahy s prezidentem Asadem, proti němuž již od začátku války členské státy NATO bojují. Již od začátku nepokojů v Sýrii se členské státy NATO snaží o svržení Asadovi vlády a vyjednání míru (VICE.com 2015). K uzavření spolupráce v boji proti terorismu mezi Ruskem a NATO, vzhledem ke sporné situaci nedošlo (Irish 2015).

7.2 Vývoj vztahů Ruské federace a Severoatlantické aliance v roce 2019 během války v Sýrii

Občanská válka v Sýrii přetrvává jako otevřený konflikt již devátým rokem. Během roku 2019 v ní došlo mimo jiné také ke změně ve vztazích Ruské federace a Severoatlantické aliance.

Během občanské války bylo několikrát za sebou domlouváno příměří a mírové řešení mezi válčícími stranami. Za prvním z pokusů, ač neúspěšným, stála v roce 2016 Organizace spojených národů, která zahájila jednání o tzv. *Ženevské jednání o Sýrii*, která měla za cíl ukončení války, během které padlo více než 250 tisíc lidí (Milles – Mohammed a kol. 2016). První jednání, ve kterém bylo Rusko silně zainteresováno, začalo v lednu roku 2017 v Astaně (Kazachstán). Cílem tohoto jednání bylo podpořit a částečně doplnit dohodu o příměří, kterou již dříve baly nastíněna Ženevském jednání o Sýrii (Irish 2017). Jednání v Astaně bylo mnohem úspěšnější než jednání předešlé. Již v květnu roku 2017 bylo podepsáno memorandum o deeskalačních zónách (Interfax.ru 2017).

V říjnu 2019 stála Ruské federace za dalším vyjednáváním, které ovlivnilo také dosud zdánlivě nepřátelské vztahy se Severoatlantickou aliancí. Při jednání v Soči

v říjnu roku 2019 se Ruská federace dohodla s Tureckem o nárazníkovém pásmu na hranici Turecka a Sýrie. Právě tato dohoda byla velmi důležitá pro ukončení turecké ofenzivy proti Syrským Kurdům a vytvoření prostoru pro stažení Kurdů od tureckých hranic (Borger – McKernan 2019). V návaznosti na podepsání této dohody, byli na hranicích mezi Turecka a Sýrie rozmístěni ruští vojáci, jejichž úkolem bylo dohlížet na stažení vojsk Syrských Kurdů. Právě tuto skutečnost následně ocenila Severoatlantická aliance a uvítala zlepšení situace v Sýrii (ČTK 2019 a). V reakci na částečné uklidnění situace v Sýrii začala probíhat jednání Severoatlantické aliance. Během těchto setkání se členské státy NATO dohodly o nutnosti umístění mírových sil na území Sýrie a vytvoření bezpečné zóny pod záštitou OSN. Vyjednávání se účastnili také zástupci Turecka, ti upozornili na nemalé bezpečnostní hrozby na tureckém území, které souvisí s válkou v Sýrii. (ČTK 2019 b). Bezpečná zóna však doposud nebyla vytvořena.

8 Spor Ruské federace se Spojenými státy americkými a následné zhoršení vztahů s NATO

Vztahy mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí ale během roku 2019 zaznamenaly také zhoršení, které přímo nesouviselo s Válkou v Sýrii. Jednalo se především o konflikt mezi Ruskou federací a Spojenými státy americkými ohledně *Dohody o likvidaci raket středního a krátkého doletu*,³¹ který započal již na konci roku 2018.

Spor mezi Ruskem a Spojenými státy započal již na konci roku 2018. V prosinci 2018 Severoatlantická aliance uvedla, že Rusko porušuje Dohodu o likvidaci raket středního a krátkého doletu vzhledem k vyvinutí a postavení raketového systému 9M728, který dohodu porušuje a představuje nebezpečí pro euroatlantickou bezpečnost (BBC News 2018). V reakci na upozornění Severoatlantické aliance USA obvinili Rusko z porušení dohody. Vyjádření Spojených států podpořili také ministři zahraničí členských zemí NATO, v reakci na obavy z narušení evropské bezpečnosti (NATO 2019 f). Posléze Severoatlantická aliance vyzvala Ruskou federaci, aby se vrátila k úplnému dodržování dohody, které je možné prověřit, Rusko v reakci na vyjádření NATO a Spojených států amerických samotných jakékoliv porušení Dohody o likvidaci raket středního a krátkého doletu popřela. Naopak bylo uvedeno, že Ruská federace podmínky dohody přísně dodržuje (BBC News 2018).

I přes pokusy aliance o vyjednávání se Spojené státy se v únoru 2019 rozhodly o pozastavení svých závazků vzhledem k ruskému chování. Ruská federace však jakékoliv porušení znovu dohody popřela (iDnes 2019). V únoru 2019 obě strany od dohody odstoupily a Rusko vzápětí oznámilo chystanou výrobu nových nadzvukových raket (iDnes 2019). K přerušení partnerství pod záštitou Dohody o likvidaci raket středního a krátkého doletu došlo 2. 8. 2019, kdy Ruská federace i

³¹ Dohoda o likvidaci raket středního a krátkého doletu byla podepsána v roce 1987 mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí a vešla v platnost v roce 1988. Cílem této dohody bylo odstranění ruských a amerických zbraní po skončení studené války. Dále měla dohoda garantovat bezpečnost a stabilitu v Evropě (NATO 2019 f).

Spojená státy americké od dohody odstoupily (BBC News 2019). V návaznosti na americké odstoupení od dohody vydala Severoatlantická aliance prohlášení, ve kterém plně podpořila americké rozhodnutí a zavázala se k mezinárodní kontrole zbrojení a šíření zbraní (NATO 2019 f).

Rusko se po přerušení rusko-amerického partnerství pod záštitou Dohody o likvidaci raket středního a krátkého doletu zavázalo, že na území Evropy ani v jiných státech světa své rakety nerozmístí, pokud tak neučiní Američané. Měsíc po přerušení dohody navrhl prezident Putin představitelům členských států NATO raketové moratorium na rozmisťování zmíněných karet (iRozhlas 2019). Ruský návrh ale nesklidil očekávané ovace. Členské státy NATO následně odpověděly, že ruské rakety v těchto oblastech již dávno rozmístěné jsou (iRozhlas 2019). Severoatlantická aliance zareagovala zvýšením své obranné pozice, posílením kontrol zbrojení a snaží se o zachování dialogu s Ruskou federací. V žádném případě nestojí o jakoukoliv konfrontaci a pro Rusko nepředstavuje hrozbu (NATO 2019, f).

9 Závěr

Ve své práci jsem se zabývala problematickým vztahem Ruské federace a Severoatlantické aliance od roku 1991 do roku 2019. Mým cílem bylo vysvětlení vývoje a jednotlivých proměn jejich vztahů prostřednictvím několika konfliktů ve kterých oba aktéři figurovali, ale také vyzdvihnout platformy jejich spolupráce. Za použití analýzy vzájemných vztahů jsem se snažila zjistit, zdali ve vztazích Ruska a NATO převažuje spolupráce, nebo naopak nepřátelství.

Vztahy Ruska a Severoatlantické aliance od vzniku Ruské federace jako samostatného státu ovlivňuje především orientace ruské zahraniční politiky, ale také vztah Ruska a Spojených států amerických, který byl značně problematický již během studené války. Od konce studené války se velmi často střídala období spolupráce a konfliktů mezi aktéry, kterou je možné přirovnat k sinusoidě (Studzińska 2015). Prezident Jelcin byl v počátku svého mandátu zprostředkovatelem kladných vztahů s NATO a usiloval také o ruské členství v alianci.

Vztahy Ruska a aliance však částečně ochromil konflikt v Bosně a Hercegovině, ve kterém Ruská federace stála v opozici proti NATO. Konec konfliktu však přinesl prostor pro spolupráci Ruska a NATO v rámci *Partnerství pro mír*, které mělo za přinést prostor pro komunikaci, byť se ale postupem času neosvědčil.

Dalším z problémů, který zásadně ovlivňoval, a stále ovlivňuje vztahy obou aktérů je snaha Severoatlantické aliance o rozšiřování jejich členské základny, s čímž Rusko nesouhlasí. S cílem předejít problémům při rozšiřování NATO byl podepsán *Zakládající akt*, prostřednictvím kterého měla probíhat komunikace mezi Ruskem a členskými státy NATO. Konfliktem, který zásadně ovlivnil vztah obou aktérů byla válka v Kosovu, na jejímž konci málem došlo k otevřenému konfliktu mezi Ruskými vojáky a vojáky NATO. Důvodem byla nedostatečná komunikace s Ruskem, ačkoliv byla slibována Zakládajícím aktem.

Nástup nového tisíciletí je spojován také s nástupem nového prezidenta Ruské federace Vladimíra Putina. Na počátku jeho mandátu došlo k vytvoření zatím největší platformy pro spolupráci mezi Ruskou federací a Severoatlantickou aliancí, která dostala název Rada Rusko–NATO. Pod záštitou Rady Rusko–NATO docházelo ke spolupráci v ncviku bojů proti terorismu v reakce na teroristické útoky v USA 11. září 2001.

Kladné vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance ale ochromil konflikt v Gruzii, ve kterém bylo Rusko, byť nepřímo, zainteresováno formou materiální podpory separatistických skupin, proti čemuž Severoatlantická aliance vyslovila nesouhlas. Právě kvůli ruskému zásahu v Gruzii byla v roce 2008 přerušena spolupráce Ruska a NATO v rámci Rady Rusko – NATO, k jejímuž obnovení došlo po skončení gruzínského konfliktu v roce 2009.

Zásadním momentem, který nepochybně poškodil vztahy Ruské federace a Severoatlantické aliance, je ruská anexe Krymu v roce 2014. Od této chvíle je spolupráce mezi aktéry značně poškozená a jejich vztahy jsou nepřátelského charakteru. Proti Ruské federaci je ve strany Evropské Unie a Spojených států uvaleno množství sankcí, jakožto reakce na ruské porušení státní integrity Ukrajiny. Lze se důvodně domnívat, že právě ruská anexe Krymu probudila strach z ruské agrese také v dalších státech bývalého Sovětského svazu a z velké části ovlivnila vztahy s NATO, které poskytlo pomoc Pobaltským státům před případnou ruskou agresí podle ukrajinského scénáře.

Dlouhodobým sporem Ruské federace a Severoatlantické aliance je odlišnost názorů a snaha o podporu odlišných stran v určitých konfliktech. Stejně tak je tomu v občanské válce v Sýrii, ve které aktéři stojí proti sobě již 9 let. K prvnímu záchvěvu uvolnění vztahů po několika letech došlo v říjnu 2019, kdy ruská strana vyjedнала příměří mezi Turky a Syřany.

Ruská nevraživost vůči Spojeným státům americkým se ale překlenula také do 21. století. V roce 2019 byly ochromeny vztahy rusko-americké vztahy po vypovězení

Dohody o likvidaci zbraní středního a krátkého doletu, která vznikla na konci studené války.

Fungování vztahů Ruské federace a Severoatlantické aliance je tedy možné zhodnotit jako velmi problematické. I přes veškeré snahy o spolupráci mezi oběma aktéry v jejich vztazích převažují hlavně spory. Jednotlivé spory souvisí s odlišnými politickými zájmy Ruské federace, které souvisí s ochranou ruské menšiny v zemích bývalého Sovětského svazu, nebo podporou autoritářských režimů ze strany Ruské federace, jako je tomu v Sýrii. Severoatlantické aliance uznává odlišné hodnoty, které jsou s ruským zájmem ve zmíněných konfliktech neslučitelné.

Seznam literatury

Aboulenein, Ahmed – Noueihed, Lin (2015). Islamic State says 'Schweppes bomb' used to bring down Russian plane. *Reuters* 19. 11. 2015 (<https://www.reuters.com/article/us-egypt-crash-islamicstate-photo/islamic-state-says-schweppes-bomb-used-to-bring-down-russian-plane-idUSKCN0T725Q20151119>, 7. 4. 2020).

Agence France–Press (2008). Heavy fighting as Georgia attacks rebel region. *Agence France–Press* 7. 8. 2008 (https://web.archive.org/web/20080822183403/http://afp.google.com/article/ALeqM5jy0s0tG42xwDFY5Uy_9JhazKqgEA, 14. 3. 2020).

Aktuálně (2008). Do Gruzie doplula americká pomoc, Sarkozy svolal summit. *Aktuálně* 24. 8. 2008 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/do-gruzie-doplula-americka-pomoc-sarkozy-svolal-summit/r~i:article:613384/>, 16. 3. 2020).

BBC News (2011). Middle East unrest: Syria arrests Damascus protesters. *BBC News* 16. 3. 2011 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12757394>, 5. 3. 2020).

BBC News (2014 a). How far do EU–US sanctions on Russia go? *BBC News* 15. 9. 2014 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-28400218>, 23. 3. 2020).

BBC News (2014 b). Putin: Russia helped Yanukovych to flee Ukraine. *BBC* 24. 10. 2014 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-29761799>, 22. 4. 2020).

BBC News (2015). What is Islamic State? *BBC News* 2. 12. 2015 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>, 6. 4. 2020).

BBC News (2017). Profile: Arab League. *BBC News* 24. 8. 2017 (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15747941>, 5. 4. 2020).

BBC News (2018). Nato accuses Russia of breaking nuclear missile treaty. *BBC News* 4. 12. 2018 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-46443672>, 24. 4. 2020).

BBC News (2019). INF nuclear treaty: US pulls out of Cold War-era pact with Russia. *BBC News* 2. 8. 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49198565>, 25. 4. 2020).

Bebler, Anton (2015). Crimea and Russian – Ukrainian Conflict. *Romanian Journal of European Affairs* 15 (1), s. 35–54.

Blomfield, Adrian (2008). Dmitry Medvedev Wins Russian election. *The Telegraph* 3. 3. 2008 (<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1580592/Dmitry-Medvedev-wins-Russian-election.html>, 20. 4. 2020).

Borger, Julian – McKernan, Bethan (2019). Turkey and Russia agree on deal over buffer zone in northern Syria. *The Guardian* 22. 10. 2019 (<https://web.archive.org/web/20191214115348/https://www.theguardian.com/world/2019/oct/22/turkey-and-russia-agree-deal-over-buffer-zone-in-northern-syria>, 10. 4. 2020).

CNN (1999). Russian troops block NATO forces at Pristina checkpoint. *CNN* 12. 6. 1999 (<http://edition.cnn.com/WORLD/europe/9906/13/kosovo.01/>, 8. 3. 2020).

CNN (2019). Operation Enduring Freedom Fast Facts. *CNN* 24. 12. 2019 (<https://edition.cnn.com/2013/10/28/world/operation-enduring-freedom-fast-facts/index.html>, 27. 3. 2020).

Cross, Sharyl (2015). NATO–Russia security challenges in the aftermath of Ukraine conflict: managing Black Sea security and beyond. *Journal of Southeast European & Black Sea Studies* 15 (2), s. 151–177.

ČT24 (2008). Gruzie a Rusko se přou o humanitární koridory, Abcházie vyhlásila mobilizaci. *ČT24* 10. 8. 2008 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1445345-gruzie-a-rusko-se-prou-o-humanitarni-koridory-abchazie-vyhlasila-mobilizaci>, 15. 3. 2020).

ČT24 (2014, a). Putinův poradce: Strach Pobaltí s Ruska je oprávněný. ČT24 11. 11. 2014 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1009814-putinuv-poradce-strach-pobalti-z-ruska-je-opravneny>, 26. 3. 2020).

ČT24 (2015). USA chtějí odstrašit Putina. Poslaly do Pobaltí vojenskou techniku. ČT24 9. 3. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1510108-usa-chteji-odstrasit-putina-poslaly-do-pobalti-vojenskou-techniku>, 26. 3. 2020).

ČT24 (2016 a). Litva: Putin může chtít před nástupem Trumpa otestovat NATO v Pobaltí. ČT24 18. 11. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1959757-litva-putin-muze-chtit-pred-nastupem-trumpa-otestovat-nato-v-pobalti>, 27. 3. 2020).

ČT24 (2016 b). Moskva vyzbrojí Kaliningrad. U hranic s EU chce víc raket s doletem do střední Evropy. ČT24 21. 11. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1960990-moskva-vyzbroji-kaliningrad-u-hranic-s-eu-chce-vic-raket-s-doletem-do-stredni-evropy>, 27. 3. 2020).

ČT24 (2016 c). Putin: Naší armády se nebojte, nemáme v plánu útočit. ČT24 27. 10. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1945228-putin-nasi-armady-se-nebojte-nemame-v-planu-utocit>, 27. 3. 2020).

ČT24 (2016 d). Zamrzlý konflikt na Ukrajině pomáhá korupci i černému trhu se zbraněmi. ČT24 29. 7. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1860190-zamrzly-konflikt-na-ukrajine-pomaha-korupci-i-cernemu-trhu-se-zbranemi>, 25. 3. 2020).

ČTK (2019 a). Rusové začali hlídkovat v Sýrii, NATO oceňuje zlepšení situace. ČTK 23. 10. 2019 (<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/rusove-zacali-hlidkovat-v-syrii-nato-ocenuje-zlepseni-situace/1812398>, 11. 4. 2020).

ČTK (2019 b). Státy NATO chtějí v Sýrii bezpečnou zónu pod záštitou OSN. ČTK 25. 10. 2019 (<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/staty-nato-chteji-v-syrii-bezpecnou-zonu-pod-zastitou-osn/1813523>, 12. 4. 2020).

Dolanský, Lukáš (2000). Osud Ruska má v rukou Putin. *iDnes* 27. 3. 2000 (https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/osud-ruska-ma-v-rukou-putin.A000323114226zahranicni_mhk, 11. 3. 2020).

Eichler, Jan – Tichý Lukáš (2013). *USA a Ruská federace: komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů).

Gaddis, L. John (2006). *Studená válka* (Praha: Slovart).

Ganser, Daniele (2017). Nezákonné války. Jak země NATO sabotují činnost OSN. *Kronika doby od Kuby po Sýrii* (Praha: Grada).

Georgijev, Vladimir – Georgijeva, Natalja – Orlov, Aleksandr – Sivochina, Tatjana (2009). *Istorija Rossii* (Moskva: Prospekt).

Ghafour, Hamida (2003). Nato's Kabul role is its first outside Europe. *The Teregraph* 12. 8. 2003 (<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/afghanistan/1438658/Nat-os-Kabul-role-is-its-first-outside-Europe.html>, 25. 3. 2020).

Gibbons–Neff, Thomas (2017). U.S. military likely to send as many as 1,000 more ground troops into Syria ahead of Raqqa offensive, officials say. *The Washington Post* 15. 3. 2017 (<https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2017/03/15/u-s-military-probably-sending-as-many-as-1000-more-ground-troops-into-syria-ahead-of-raqqa-offensive-officials-say/>, 13. 4. 2020)

Gotkowska, Justyna (2015). *NATO's presence in the Baltic states – reassurance of allies or deterrence for Russia?* OSW Commentary 29. 4. 2015 (https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/commentary_169_0.pdf, 21. 4. 2020).

Gurov, A. Vladimir (2011). Istoritcheskaya obuslovlennost Gruzino-Abkhazskogo Vooruzhenogo konflikta (1989-1993). *Vektor nauki TGU* 1 (15), s. 331–334.

Horáček, Filip (2014). Rusko zakázalo dovoz potravin ze Západu, trestat chce i aerolinky. *iDnes* 5. 8. 2014 (https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/rusko-zvazuje-zakaz-letu-pres-sibir.A140805_103357_eko_euro_fih, 23. 3. 2020).

Hubbard, Ben – Savage, Charlie a kol. (2019). Abandoned by U.S. in Syria, Kurds Find New Ally in American Foel. *The New York Times* 13. 10. 2019 (<https://www.nytimes.com/2019/10/13/world/middleeast/syria-turkey-invasion-isis.html>, 23. 4. 2020).

Charter of Paris for a New Europe (1990), (<https://www.osce.org/mc/39516?download=true>, 9. 2. 2020).

Charter of the United Nations (1945), (<https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>, 8. 3. 2020).

iDnes (2013). Rusko oplocuje Jižní Osetii, Gruzie žádá o pomoc EU a NATO. *iDnes* 2. 10. 2013 (https://www.idnes.cz/zpravy/nato/rusko-stavi-ploty-v-jizni-osetii.A131002_142814_zpr_nato_inc, 14. 3. 2020).

iDnes (2019). Od smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu odstoupili i Rusové. *iDnes* 2. 2. 2019 (https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/smlouva-inf-usa-rusko-likvidace-raket-stredniho-a-kratkeho-doletu-vladimir-putin.A190202_102602_zahranicni_hm1, 25. 4. 2020).

Interfax.ru (2017). RF, Turtsiya i Iran podpisali memorandum o sozdanii v Sirii zon deeskalatsii. *Interfax.ru* 4. 5. 2017 (<https://web.archive.org/web/20170623161919/http://www.interfax.ru/world/561157>, 9. 4. 2020).

Irish, John (2015). France's Hollande heads to Russia hoping for Syria breakthrough. *Reuters* 25. 11. 2015 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-russia/frances-hollande-heads-to-russia-hoping-for-syria-breakthrough-idUSKBN0TE0RE20151125>, 7. 4. 2020).

Irish, John (2017). Russian negotiator positive after 'birth' of Astana Syria process. *Reuters* 24. 1. 2017

(<https://web.archive.org/web/20170215042019/http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-idUSKBN15820K>, 9. 4. 2020).

iRozhlas (2019). Putin navrhl státům NATO raketové moratorium. Závazek je ochotný vystavit mezinárodní kontrole. *iRozhlas* 25. 9. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-usa-nato-rozmistovani-raket_1909251309_zit, 26. 7. 2020).

Ivanov, Oleg (nedatováno). Krize neschopnosti, Jak se před 20 lety rozpadla „říše zla“ a Ukrajina jen přihlížela. *Centrum pro studium demokracie a kultury* (<https://www.cdk.cz/krize-neschopnosti>, 13. 2. 2020).

Kingsley, Patrick (2019). Who Are the Kurds, and Why Is Turkey Attacking Them in Syria? *The New York Times* 14. 10. 2019 (<https://www.nytimes.com/2019/10/14/world/middleeast/the-kurds-facts-history.html>, 26. 4. 2020).

Korrespondent.net (2008). Zonu gruzino-osetinského konfliktu pokinuli bolee 2,5 tys. Tchelovek. *Korrespondent.net* 4. 8. 2008 (<https://korrespondent.net/world/542928-zonu-gruzino-osetinskogo-konfliktu-pokinuli-bolee-25-tys-chelovek>, 14. 3. 2020).

Kortunov, Andrej (2019). How to Stop NATO. *Russian International Affairs Council* 3. 12. 2019 (<https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/analytics/how-to-stop-nato/>, 26. 2. 2020).

Kostka, Petr (2007). Předseda Senátu podpořil směřování Gruzie do EU a NATO. *Senát Parlamentu České republiky* 15. 5. 2007 (<https://www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=402>, 14. 3. 2020).

Leichtová, Magdaléna (2009). *Současné Rusko* (Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni).

Leichtová, Magdalena (2010). *Pod maskou Medvěda: Neporozumění ve vztazích Ruska a Západu, po skončení studené války* (Brno: Václav Klemm).

Lister, Charles (2016). *The Free Syrian Army: A decentralized insurgent brand*. (Washington D.C.: The Booking Intstitution).

Lukyanov, Fjodor (2019). The paradox of Syria: What to expect next from key players. *Russia in Global Affairs* 23. 10. 2019 (<https://eng.globalaffairs.ru/redcol/The-paradox-of-Syria-What-to-expect-next-from-key-players-20229>, 26. 2. 2020).

Mackey, Jemes (2016). NATO's New Baltic Challenge. In: Hahl, Ann S. *Baltic Sea Security: How Can Allies and Partners Meet the New Challenges in the Region?* (Gopenhagen: Center for Military studies), s. 20–22.

Magdoňová, Jana (2019). Čeští vojáci na cvičení posilují vazby NATO, v Pobaltí zůstanou do ledna příštího roku. *iRozhlas* 9. 11. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nato-mise-cviceni-pobalti-lotyssko-riga-armada-ceske-republiky-praslavice_1911091915_nkr, 21. 4. 2020).

Milles, Tom – Mohammed, Arshad a kol. (2016). U.N. announces start of Syria peace talks as government troops advance. *Reuters* 1.2. 2016 (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-idUSKCN0VA2OT>, 8. 4. 2020).

Ministerstvo obrany České republiky (nedatováno). *NATO – vznik* (<http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?id=2409>, 2. 3. 2020).

Moore, Rebecca R. a kol. (2017). *NATO's return to Europe : engaging Ukraine, Russia, and beyond* (Washington, Geogretown University Press).

Nalbandov, Robert (2016). *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy Under Putin*. (Nebraska: University of Nebraska Press).

NAOC (2019). NATO in the Black Sea (<http://natoassociation.ca/nato-in-the-black-sea/>, 24. 4. 2020).

NATO (2002). Operation Deliberate Force (<https://web.archive.org/web/20081110153404/http://www.afsouth.nato.int/factsheets/DeliberateForceFactSheet.htm>, 8. 3. 2020).

NATO (2009). Founding Act
(https://www.nato.int/cps/su/natohq/official_texts_25468.htm, 8. 3. 2020).

NATO (2011). Plan deystviy Soveta Rossiya-NATO po bor'be s terrorizmom
(https://www.nato.int/cps/ru/natohq/official_texts_72737.htm?selectedLocale=ru, 12. 3. 2020).

NATO (2012). NATO–Georgia Commission
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52131.htm, 16. 3. 2020).

NATO (2016). Operation Active Endeavour
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_7932.htm, 12. 3. 2020).

NATO (2017). Partnership for Peace Programme
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm, 2. 3. 2020).

NATO (2019 a). Countering terrorism
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_77646.htm, 6. 4 2020).

NATO (2019 b) NATO's eyes in the sky
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48904.htm, 12. 3. 2020).

NATO (2019 c). NATO's role in Kosovo
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm, 8. 3. 2020).

NATO (2019 d). Peace support operations in Bosna and Herzegovina
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52122.htm, 8. 3. 2020).

NATO (2019 e). Relations with Georgia
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_38988.htm, 15. 3. 2020).

NATO (2019 f). Relations with Russia
(https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm, 5. 4. 2020).

NATO (2020). Euro-Atlantic Partnership Council
(https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49276.htm, 11. 4. 2020).

Natoaktual (2005). Francouzská letadla posílila jednotky ISAF. *Natoaktual* 11. 8. 2005 (https://www.natoaktual.cz/francouzska-letadla-posilila-jednotky-isaf-free-na_media.aspx?c=A050811_170342_na_media_m02, 12. 3. 2020).

Natoaktual (2008). NATO procvičuje záchranné operace při havárii ponorky. *Natoaktual* 26. 5. 2008 (https://www.natoaktual.cz/nato-procvicuje-zachranne-operace-pri-havarii-ponorky-p1m-na_zpravy.aspx?c=A080526_121212_na_zpravy_m02, 12. 3. 2020).

Natoaktual (2013). NATO a Rusko vyvinuly zařízení na odhalování bomb v davu. *Natoaktual* 31. 10. 2013 (https://www.natoaktual.cz/nato-a-rusko-vyvinuly-zarizeni-na-odhalovani-bomb-v-davu-pks-na_media.aspx?r=na_media&c=A131031_160847_na_media_m02, 12. 3. 2020).

Natoaktual (nedatováno, a). Chronologie Severoatlantické aliance, I. období 1946–1960 (http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/historienato.htm, 2. 3. 2020).

Natoaktual (nedatováno, b). Operace Deny Flight (https://www.natoaktual.cz/na_cr.aspx?y=na_cr/mise_denyflight.htm, 8. 3. 2020).

Natoaktual (nedatováno, c). Přehled členů a rozšiřování NATO (https://www.natoaktual.cz/clenske-staty-nato-0af-na_zpravy.aspx?y=na_summit/clenskestatynato.htm, 26. 3. 2020).

NATO-Russia Council (1997). Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Secirity Between NATO and the Russian Federation (https://www.nato.int/nrc-website/media/59451/1997_nato_russia_founding_act.pdf, 18. 12. 2019)

NATO–Russia Founding Act Ceremony (1997). Remarks by President Clinton, French President Chirac, Russia President Yeltsin, and NATO Secretary General

Solana at NATO/Russia Founding Act Signing Ceremony (<https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/New/Europe/19970527-814.html>, 8. 3. 2020).

Nichol, Jim (2009). *Russia–Georgia Conflict in August 2008: Context and Implications for U.S. Interests*. CRS Report for Congress (<https://fas.org/sgp/crs/row/RL34618.pdf>, 14. 3. 2020).

OSCE (nedatováno). Who we are. (<https://www.osce.org/whatistheosce>, 12. 3. 2020).

OSN Security Council (2003). Resolution 1510 (https://www.nato.int/isaf/topics/mandate/unsr/resolution_1510.pdf, 12. 3. 2020).

OSN Security Council (2011). Draft Resolution 612 (<https://undocs.org/en/S/2011/612>, 23. 4. 2020).

OSN Security Council (2012). Draft Resolution 77 (<https://undocs.org/en/S/2012/77>, 23. 4. 2020).

OSN Security Council (nedatováno). Veto List (<http://research.un.org/en/docs/sc/quick>, 5. 4. 2020).

Pessin, Al (2014). Obama: New NATO Force a Signal to Russia. *Voanews.com* 5. 9. 2014 (<https://www.voanews.com/europe/obama-new-nato-force-signal-russia>, 23. 3. 2020)

Prokop, Dan (2008). Gruzie vyhlásila válečný stav, do bojů se zapojila i Abcházie. *iDnes.cz* 9. 8. 2008 (https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/gruzie-vyhlasila-valecny-stav-do-boju-se-zapojila-i-abchazie.A080809_072208_zahranicni_jte, 15. 3. 2020).

Rada Evropské Unie (2020). Časová osa – Omezující opatření EU v reakci na krizi na Ukrajině (<https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/history-ukraine-crisis/>, 23. 3. 2020).

Radio Free Europe (2017). Putin Says He Discussed Russia's Possible NATO Membership With Bill Clinton. *Radio Free Europe* 3. 6. 2017 (<https://www.rferl.org/a/russia-putin-says-discussed-joining-nato-with-clinton/28526757.html>, 11. 3. 2020).

RBK (2014). Peskov: ne stoit preuvelitchivat' vliyanie Putina na opoltchentsev Donbassa. *RBK* 1. 7. 2014 (<http://web.archive.org/web/20151001233033/http://www.rbc.ru/rbcfreenews/20140701104315.shtml>, 23. 3. 2020).

Respekt.cz (2008). Ruský vojenský konvoj prý směřuje dále do nitra Gruzie. *Respekt.cz* 15. 8. 2008 (<https://web.archive.org/web/20081006035639/http://praved.respekt.cz/Rusky-vojensky-konvoj-pry-smeruje-dale-do-nitra-Gruzie.html>, 16. 3. 2020).

Reuters (2014). Putin says annexation of Crimea partly a response to NATO enlargement. *The Reuters* 17. 4. 2014 (<http://www.reuters.com/article/us-russia-putin-natoidUSBREA3G0KC20140417>, 16. 12. 2019).

RIA novosti (2010). Voennye Rossii i NATO vozobnovili sotrudnitchestvo. *RIA novosti* 26. 1. 2010 (<https://ria.ru/20100126/206382941.html>, 23. 3. 2020).

RIA novosti (2012). Sovet Rossija-NATO (SRN). Sovet Rossiya-NATO (SRN). Istoriya sozdaniya, tseli i zadatchi. *RIA novosti* 28. 5. 2012 (<https://ria.ru/20120528/657416431.html>, 12. 3. 2020).

RIA novosti (2014). Porošenko ob'javlen pobedytem vyborov prezidenta na Ukrainy. *RIA novosti* 2. 6. 2014 (<https://ria.ru/20140602/1010373664.html>, 23. 3. 2020).

Rumanová, Jolana – Niedermeierová, Jana (2014). Ruský parlament schválil nasazení vojáků na Ukrajině. V zemi už je jich 6000. *Hospodářské noviny* 1. 3. 2014 (<https://ihned.cz/svet-evropa/c1-61779760-letiste-simferopol-ukrajina-krym-krize>, 23. 3. 2020).

Sakwa, Richard (2017). *Russia Against the Rest* (Cambridge: Cambridge University Press).

Sebarnadze, Natalie (2002). *International Involvement in the South Caucasus*. European Center for Minority Issues. ECMI Working Paper # 15 (<https://core.ac.uk/download/pdf/71730257.pdf>, 13. 3. 2020)

Sloan, Stanley (2018). Can The West Be Saved? *Atlantic Council* 6. 3. 2018 (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/can-the-west-be-saved/>, 26. 2. 2020).

Smith, Julianne (2008). *The NATO-Russia Relationship: Defining Moment Or Deja Vu?* (Paříž: Institut français des relations internationales).

Smith, Martin A. (2006). *Russia and NATO since 1991: From Cold War Through Cold Peace to Partnership?* (Londýn: Routledge)

Soloviev, Vladimir B. (2008). Priznatel'nye prikazaniya: Vladimir Putin nametil kurs na integratsiyu Abkhazii i Yuzhnoy Osetii v sostav Rossii. *Gazeta Kommersant* 17. 4. 2008 (<https://www.kommersant.ru/doc/883332>, 14. 3. 2020).

Spasov, Philip (2014). NATO, Russia and European Security: Lessons Learned from Conflicts in Kosovo and Libya. *Connections* 13 (3), s. 21–40.

Steele, Jonathan (2015). Yevgeny Primakov obituary. Outstanding Russian foreign secretary and PM who served under Yeltsin and Gorbachev. *The Guardian* 28. 6. 2015 (<https://www.theguardian.com/world/2015/jun/28/yevgeny-primakov>, 8. 3. 2020).

Strašíková, Lucie (2008). Jižní Osetie usiluje o nezávislost již od rozpadu SSSR. ČT24 8. 8. 2008 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1445466-jizni-osetie-usiluje-o-nezavislost-jiz-od-rozpadu-sssr>, 13. 3. 2020).

Studzińska, Zofia (2015). How Russia, Step by Step, Wants to Regain an Imperial Role in the Global and European Security System. *Connections* 14 (4), s. 21–42.

Šleivyte, Janina (2002). NATO/US-Russia Relations after 11 September and their Implications for Baltic Security. *Baltic Defence Review* 7 (1), s. 48–70.

The Constitution of the Russian Federation (1993). (https://www.constituteproject.org/constitution/Russia_2008.pdf, 6. 4. 2019).

The Guardian (2012). Arab spring: an interactive timeline of Middle East protests. *The Guardian* 5. 1. 2012 (<https://www.theguardian.com/world/interactive/2011/mar/22/middle-east-protest-interactive-timeline>, 4. 4. 2020).

The North Atlantic Treaty (1949). (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/stock_publications/20120822_nato_treaty_en_light_2009.pdf, 6. 5. 2019).

The White House (2014). FACT SHEET: European Reassurance Initiative and Other U.S. Efforts in Support of NATO Allies and Partners (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/06/03/fact-sheet-european-reassurance-initiative-and-other-us-efforts-support->, 22. 3. 2020).

Traynor, Ian – Wintour, Patrick (1999). Russian and British troops in tense Pristina stand-off. *The Guardian* 13. 6. 1999 (<https://www.theguardian.com/world/1999/jun/13/balkans5>, 8. 3. 2020).

Události. TV, ČT 11. 8. 2008. 19:00.

Ustav Sodruzhestva Nezavisimyykh Gosudarstv (1991).
(<http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=187>, 13. 3. 2020).

Veber, Václav (2004). *Dějiny sjednocené Evropy* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Veselý Zdeněk (2002). *Smlouvy, pakty, dohody: slovník mezinárodně politických a diplomatických aktů* (Praha: EPOCH).

Veselý, Zdeněk (2004). *Přehled dějin mezinárodních vztahů III.* (Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha).

Vesti.ru (2008). Medvedev: deystviya Gruzii v Yuzhnoy Osetii – genotsid. *Vesti.ru* 10. 8. 2008 (<https://www.vesti.ru/doc.html?id=199965>, 15. 3. 2020).

VICE.com (2015). Syria After Four Years: Timeline of a Conflict. *VICE.com* 16. 3. 2015 ([ops-eu-plans-looks-russia-20131121145417227621.html](https://www.vice.com/en_us/article/43mk93/the-russians-are-coming-lithuanias-operation-lightning-strike), 4. 4. 2020).

VICEnews (2015). The Russians Are Coming: Lithuania's Operation Lightning Strike. *VICEnews* 12. 6. 2015 (https://www.vice.com/en_us/article/43mk93/the-russians-are-coming-lithuanias-operation-lightning-strike, 26. 3. 2020).

Voanews.com (2013). «Evromaydan» vimagae skasuvannya rishennya uryadu pro vidmovu vid evrointegratsiyi. *Voanews.com* 24. 11. 2013 (<https://ukrainian.voanews.com/a/ukrainian-euromaidan/1796743.html>, 21. 3. 2020).

Voanews.com (2019). NATO Chief Call For Russian Troop Withdrawal From Ukraine. *Voanews.com* 30. 10. 2019 (<https://www.voanews.com/europe/nato-chief-calls-russian-troop-withdrawal-ukraine>, 20. 4. 2020).

Waisová, Šárka: 2008. *Mezinárodní organizace a režimy* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Walker, Shaun (2014). Ukraine and Crimea: what is Putin thinking? *The Guardian* 23. 3. 2014 (<https://www.theguardian.com/world/2014/mar/23/ukraine-crimea-what-putin-thinking-russia>, 17. 12. 2019).

Walt, Stephen, M. (1985). Alliance formation and the balance of world power. *International security* 9 (4), s. 3–43.

Wolff, Stefan (nedatováno). Georgia: Abkhazia and South Ossetia. *Encyclopedia Princetoniensis, Princeton university* (<https://pesd.princeton.edu/node/706>, 13. 3. 2020).

Wright, Lawrence (2006). *The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11* (New York: Knopf).

Resumé

Relations between the Russian Federation and the North Atlantic Alliance are very complicated and a major issue in international security policy. The current relationship of these actors is undoubtedly influenced by the development of their relationship, which began immediately after the establishment of the North Atlantic Alliance and developed during the Cold War.

My work aimed to focus on the development of the relationship between these two actors and to analyze its transformation from the collapse of the Soviet Union in 1991 to 2019 and to determine whether the level of cooperation or rivalry prevails between the actors.

I tried to map the interactions between these actors, which influenced the development of their relationships, in several chapters. These were mainly several war conflicts in which both actors were involved (war in Bosnia and Herzegovina, the war in Kosovo, war in Georgia, annexation of Crimea, war in Syria), and international events that contributed to the development of their relationship (events of September 11). At the end of several conflicts, a space for communication and cooperation was established (Partnership for Peace, founding act). The most important body that brought the greatest degree of cooperation between Russia and the North Atlantic Alliance was the Russia-NATO Council.

Despite several communication channels and attempts at cooperation between the Russian Federation and the North Atlantic Alliance, their relations can be compared on a sine wave. Periods of cooperation regularly alternated with periods of rivalry. This period lasted until 2014. The suspension of cooperation within the Russia-NATO Council and a significant deterioration in relations between Russia and NATO occurred after the Russian annexation of Crimea in 2014.

Relations between the Russian Federation and the North Atlantic Alliance can be assessed as problematic. Despite all efforts to cooperate in their relationship, disputes prevail, which are influenced by the different values of both actors.